

TYLNA 14

OKRĘGOWA IZBA
RADCÓW PRAWNYCH
W ŁÓDZI

Czasopismo Okręgowej Izby Radców Prawnych w Łodzi Nr 30/2018

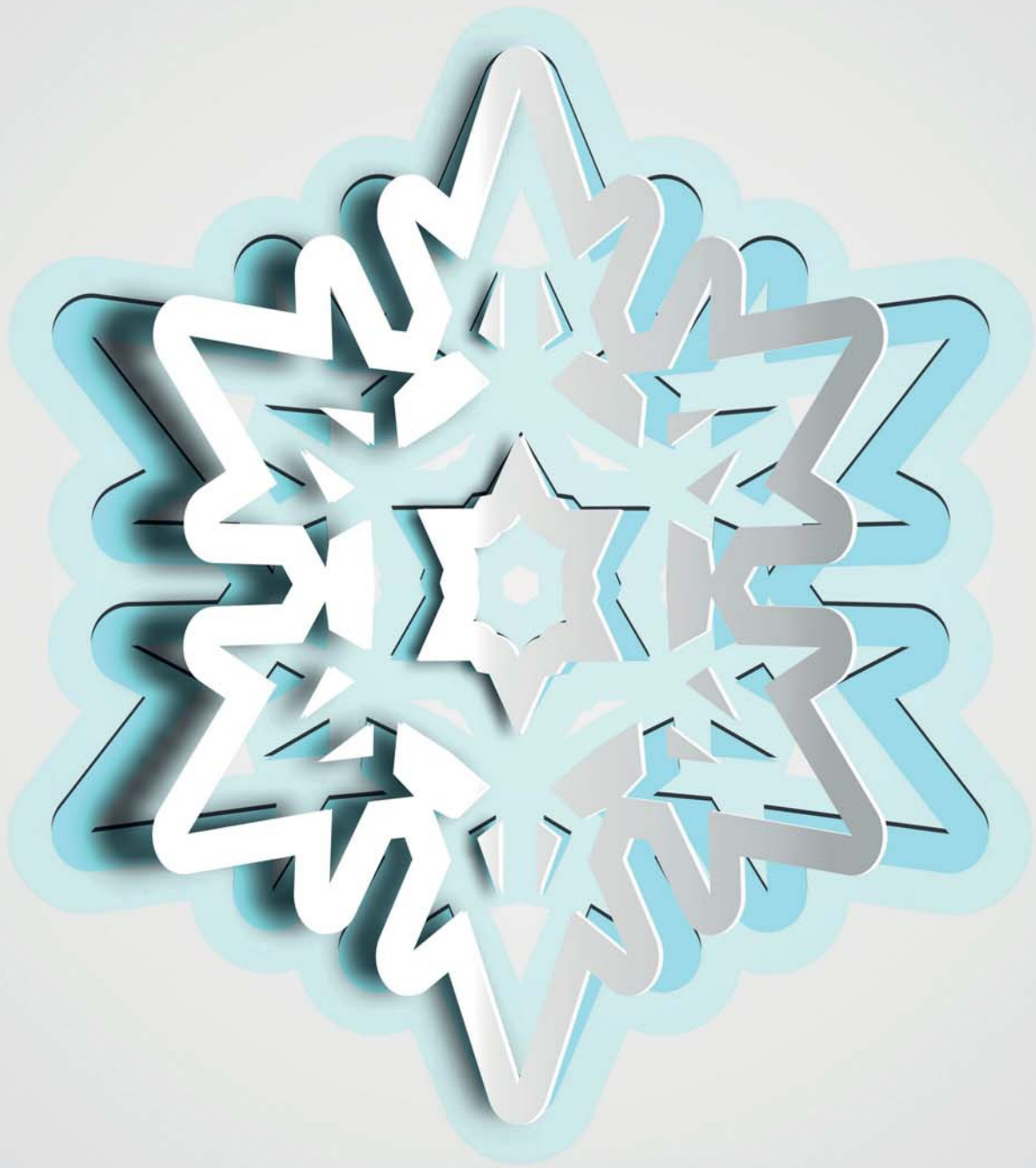
ISSN 2083-2109

Szanowni Państwo

Niech czas Świąt Bożego Narodzenia
będzie pełen atmosfery radości,
wytchnienia i zatrzymania od codziennego
pędu.

Wesołych Świąt Bożego Narodzenia oraz
samyh sukcesów w nadchodzącym
Nowym Roku.

Życzą
Rada Okręgowej Izby Radców Prawnych w
Łodzi
Oraz
Redakcja „Tylnej 14”

Szanowni Państwo Radcowie Prawni i Aplikanci Radcowscy

Jesień 2018 roku w Okręgowej Izbie Radców Prawnych w Łodzi w Łodzi zdominowały wydarzenia z obszaru doskonalenia zawodowego.

W dniach 5 - 7 października w Łodzi odbyło się ogólnopolskie spotkanie przedstawicieli Ośrodków Mediacji działających przy Okręgowych Izbach Radców Prawnych. Współorganizatorami spotkania byli Dyrektor Centrum Mediacji Gospodarczej przy Krajowej Izbie Radców Prawnych Cezary Jezierski przedstawiciel Ośrodka Mediacji przy OIRP w Łodzi radca prawny Aleksandra Krysztofiak oraz niżej podpisany. Wydarzenie było znakomitą okazją

nie tylko do pogłębienia wiedzy i umiejętności z zakresu mediacji, ale także płaszczyzna do wymiany doświadczeń między uczestnikami z całej Polski. Obszerna relacja z wydarzenia, autorstwa Aleksandry Krysztofiak i Cezarego Jezierskiego, została zamieszczona na stronach internetowych Krajowej Izby Radców Prawnych oraz Okręgowej Izby Radców Prawnych w Łodzi. Zapraszam do lektury. Pragnę jednocześnie złożyć serdeczne podziękowania na ręce Pani Mecenas Aleksandry Krysztofiak za inicjatywę organizacji spotkania w Łodzi oraz zaangażowanie w jego organizację.

W kolejny weekend, w dniach 12 – 13 października, w siedzibie Okręgowej Izby Radców Prawnych w Łodzi odbyła się, zorganizowana z inicjatywy Komisji Praw Człowieka Rady OIRP w Łodzi konferencja pn. „*Ochrona praw i wolności przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka*”, jako forma uczczenia jubileuszu 25 - lecia ratyfikacji przez Polskę Europejskiej Konwencji Praw Człowieka oraz uznania prawa do skargi indywidualnej i kompetencji Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu we wszystkich sprawach dotyczących wykładni i stosowania Konwencji, a także wpisania się w obchody Europejskiego Dnia Prawnika (25 października).

W dniu 12 października 2018r. odbyły się prelekcje ekspertów z dziedziny ochrony praw człowieka, skargi i postępowania przed Trybunałem, jego orzecznictwa oraz wykonywania jego wyroków: radcy prawnego Magdaleny Witkowskiej - Przewodniczącej Komisji Praw Człowieka Krajowej Rady Radców Prawnych (*„Działania międzynarodowe samorządu radcowskiego na rzecz praw człowieka oraz potrzeba ochrony prawników i wolności wykonywania zawodu - m.in. w kontekście projektu Konwencji Rady Europy o zawodzie prawnika”*), radcy prawnego Justyny Chrzanowskiej - Członka Komisja Praw Człowieka Krajowej Rady Radców Prawnych i długoletniego Zastępcy a następnie Pełnomocnika Ministra Spraw Zagranicznych ds. postępowań przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka (*„Polska w systemie Europejskiej Konwencji Praw Człowieka - bilans zagadnień prawnych rozstrzygniętych przez Europejski Trybunał Praw Człowieka roku 2017 i stan wykonywania wyroków Trybunału”*), radcy prawnego dr Anny Głogowskiej – Balcerzak, adiunkta w Katedrze Prawa Międzynarodowego i Stosunków Międzynarodowych Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Łódzkiego, Dyrektorkę Łódzkiego Oddziału Centrum Praw Kobiet (*„Standardy przeciwdziałania przemocy wobec kobiet i przemocy domowej na gruncie Europejskiej Konwencji Praw Człowieka”*), adwokata dr hab. Jacka Skrzydło, profesora nadzwyczajnego w Katedrze Prawa Międzynarodowego i Stosunków Międzynarodowych Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Łódzkiego (*„Wpływ orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka na porządek prawny państw członkowskich Rady Europy w kontekście podstaw wznowienia postępowania sądowego”*) oraz reprezentującego Rzecznika Praw Obywatelskich dr Adama Bodnara adwokata Marcina Mrowickiego, Głównego Specjalisty w Zespole Prawa Karnego w Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich (*„Specyfika działania pełnomocnika w kontekście procedury postępowania przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka ”*).

W dniu 13 października 2018r. odbyły się warsztaty dotyczące dopuszczalności i warunków formalnych skargi do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, prowadzone przez radcę prawnego Agatę Bzdyń i radcę prawnego Magdaleną Krzyżanowską - Mierzewską - ekspertów z zakresu praw człowieka, z bogatą praktyką w Europejskim Trybunale Praw Człowieka w Strasburgu. Wydarzeniu towarzyszyła duża frekwencja, co szczególnie cieszy. Serdeczne podziękowania za inicjatywę, znakomitą organizację konferencji i zaangażowanie kieruję do całego Zespołu Komisji Praw Człowieka Rady OIRP w Łodzi.

A w kolejny październikowy weekend odbyło się, zorganizowane wspólnie z Okręgową Izbą Radców Prawnych w Białymstoku, szkolenie wyjazdowe w Łochowie.

Miło mi poinformować, że na wrześniowym posiedzeniu Krajowej Rady Radców Prawnych Kierownik Szkolenia Aplikantów OIRP w Łodzi Grzegorz Rajczak wybrany został członkiem Komisji Aplikacji. Panu Mecenasowi gratuluję i życzę sukcesów w pracy w Komisji.

W dniu 7 listopada 2018r. na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Łódzkiego odbyło się spotkanie podsumowujące trwający rok Projekt „DOBRY STAŻ-DOBRY START. Profilowane programy stażowe dla studentów Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Łódzkiego”, realizowany w roku akademickim 2018/2019, finansowany w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

Warto przypomnieć, że projektem objęci byli studenci Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Łódzkiego z kierunków studiów stacjonarnych prawo, administracja oraz polityka społeczna. Przyznany budżet zakładał zorganizowanie płatnych staży dla studentów. W projekcie wzięło udział łącznie 220 stażystów, którzy odbywali staże w ponad 60 instytucjach, w tym w kancelariach radców prawnych.

Dziękuję wszystkim Radcom Prawnym OIRP w Łodzi, którzy włączyli się w projekt i podjęli się obowiązków opiekunów Stażystów, przyczyniając się w ten sposób do budowy wizerunku naszego zawodu.

W dniu 10 listopada 2018r. w Warszawie na wniosek 8 Rad Okręgowych Izb Radców Prawnych odbył się Nadzwyczajny Krajowy Zjazd Radców Prawnych. Szersze informacje o Zjeździe zamieszczone są w dalszej części tego numeru „TYLNEJ 14”.

W dniu 23 listopada 2018r. w Lyonie miało miejsce ciekawe międzynarodowe wydarzenie - konferencja zorganizowana przez AEA-EAL (Europejskie Stowarzyszenie Prawników) dotycząca kwestii prawnych, społecznych i ekonomicznych związanych z pracownikami delegowanymi. Są to szczególnie aktualne zagadnienia, zważywszy na zmiany wprowadzone Dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/957 z dnia 28 czerwca 2018r. zmieniającą dyrektywę 96/71/WE dotyczącą delegowania pracowników w ramach świadczenia usług.

Konferencja, oprócz poruszonych aktualnych i ważnych zagadnień prawa UE, była też okazją do wymiany doświadczeń z Koleżankami i Kolegami z wielu krajów, w wydarzeniu uczestniczyli bowiem zarówno prawnicy z różnych krajów europejskich, jak i przedstawiciele firm, które na co dzień mają do czynienia z problematyką delegowania pracowników. Wydarzenie było doskonałą okazją do nawiązania kontaktów, które mogą w przyszłości

zaowocować współpracą nie tylko Izb, ale i indywidualnych prawników bądź przedsiębiorców z krajów Europy.

Okręgową Izbę Radców Prawnych w Łodzi reprezentowały Wicedziekan Rady Aleksandra Grocholska – Jankowska oraz Zastępca Przewodniczącej Komisji Praw Człowieka Rady Anna Kaczyńska, którym bardzo dziękuję za uczestnictwo i aktywność. Nasza delegacja została zaproszona na posiedzenie Zarządu AEA-EAL, na którym rozmawiała o możliwościach zorganizowania w Łodzi międzynarodowego wydarzenia – konferencji na temat szeroko obecnie omawianego wpływu nowych technologii na praktykę świadczenia usług prawnych.

Rada Okręgowej Izby Radców Prawnych w Łodzi po raz kolejny przedstawiła sądom powszechnym, których właściwość miejscowa obejmuje obszar działania Okręgowej Izby Radców Prawnych w Łodzi, stosownie do postanowień rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 27 maja 2015r. w sprawie sposobu zapewnienia oskarżonemu korzystania z pomocy obrońcy z urzędu - według stanu na dzień 1 września 2018 r. - wykaz radców prawnych uprawnionych do obrony w postępowaniu karnym według ustawy o radcach prawnych, mających miejsce zamieszkania na obszarze właściwości Sądu Apelacyjnego w Łodzi, deklarujących gotowość udzielenia oskarżonemu pomocy prawnej z urzędu oraz wykaz pozostałych radców prawnych uprawnionych do obrony w postępowaniu karnym według przepisów ustawy o radcach prawnych, mających miejsce zamieszkania na obszarze właściwości Sądu Apelacyjnego w Łodzi.

W ostatnim okresie wypełnione zostały również obowiązki obciążające Okręgową Izbę Radców Prawnych w Łodzi w celu wdrożenia w 2019 r. ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej oraz edukacji prawnej. Przypomnieć trzeba, że od 1 stycznia 2019r. wejdą w życie istotne zmiany w ustawie, nie tylko dla beneficjentów pomocy prawnej, ale także dla radców prawnych i adwokatów świadczących tą pomoc, wprowadzone na mocy ustawy z dnia 15 czerwca 2018 r. o zmianie ustawy o nieodpłatnej pomocy prawnej oraz edukacji prawnej oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018r. poz. 1467). Zmianie ulega również oznaczenie przedmiotu ustawy – na ustawę o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej. Zwracam przy tym uwagę na Uchwałę Nr 100/X/2018 Krajowej Rady Radców Prawnych z dnia 22 września 2018r. w sprawie zmiany Regulaminu wyznaczania radców prawnych do udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej i dokumentowania tej pomocy, opublikowaną w Bibliotece Prawa Samorządowego Krajowej Izby Radców Prawnych (www.bibliotekakirp.pl).

W dniach 8 i 23 listopada 2018 r. przeprowadzone zostały losowania w celu wyznaczenia radców prawnych do udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej, zgodnie z wymogami Regulaminu wyznaczania radców prawnych do udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej i dokumentowania tej pomocy – Załącznik do Uchwały Nr 97/IX/2015 Krajowej Rady Radców Prawnych z dnia 11 września 2015r. w sprawie Regulaminu wyznaczania radców prawnych do udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej i dokumentowania tej pomocy (z późn. zm.). Następnie przekazane zostały stosowne informacje w tym zakresie Starostom Powiatów i Prezydentom Miast na prawach powiatu.

Wskazać należy, że łącznie zostały zawarte 22 porozumienia z Powiatami oraz Miastami na prawach powiatu, położonymi na obszarze działania Okręgowej Izby Radców Prawnych w Łodzi. Do udzielania pomocy prawnej na zasadach określonych w ustawie wyznaczonych zostało 43 radców prawnych oraz 85 zastępców.

Okręgowa Izba Radców Prawnych w Łodzi po raz kolejny włączyła się także, na zasadach określonych w ustawie z dnia 10 września 2015 r. o zmianie ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz niektórych innych ustaw, w udzielanie nieodpłatnej pomocy prawnej cudzoziemcom wnioskującym o przyznanie ochrony międzynarodowej oraz cudzoziemcom, których pozbawia się tej ochrony.

Gotowość udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej w tym zakresie w 2019 r. zadeklarowało 4 radców prawnych.

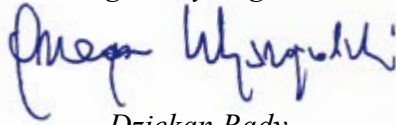
W nawiązaniu do informacji zamieszczonej na stronie internetowej Izby uprzejmie przypominam, że w Okręgowej Izbie Radców Prawnych w Łodzi jest dostępna, opracowana przez Ośrodek Badań, Studiów i Legislacji Krajowej Izby Radców Prawnych, procedura przeciwdziałania praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu wraz z załącznikami oraz harmonogramem czynności i opisem mechanizmu jej wdrożenia. Dokument zostaje Państwu udostępniony w celu wykorzystywania przez radców prawnych, spółki, w których radcowie prawni wykonują zawód na podstawie art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych oraz prawników zagranicznych wpisanych na listy prowadzone przez okręgowe izby radców prawnych. Publikacja jest udostępniana Radcom Prawnym (i Prawnikiem zagranicznemu) w celu wykorzystywania wyłącznie na Państwa cele wewnętrzne. O przekazanie materiałów proszę zwracać się osobiście do OIRP w Łodzi na adres e-mail: ewelina.urbanska@oirplodz.pl

Jesień przyniosła oczywiście także czas na chwile odpoczynku na kolejnym Rajdzie Pieszym organizowanym przez Redakcję naszego kwartalnika – „TYLNEJ 14” oraz seansach filmowych w ramach Dyskusyjnego Klubu Filmowego „TYLNEJ 14”. Przed nami kolejny karnawałowy Bal Prawnika, na który już teraz serdecznie zapraszam.

Zbliżają się Święta Bożego Narodzenia. Czas refleksji i zadumy, ale także czas radości i wspólnoty. Życzę wszystkim Paniom i Panom Radcom Prawnym i Aplikantom Radcowskim pięknych Świąt w gronie najbliższych przy tradycyjnym stole, wspólnego kołędowania i wspólnego, rodzinnego przeżywania tych szczególnych i niepowtarzalnych dni.

Życzę także wspaniałej zabawy sylwestrowej i dobrego Nowego 2019 Roku. Roku niosącego spokój, spełnienie marzeń i brak trosk.

Grzegorz Wyszogrodzki

Dziekan Rady

Okręgowej Izby Radców Prawnych w Łodzi

Spis treści:

Szanowni Państwo Radcowie Prawni i Aplikanci Radcowscy	1
Koleżanki i Koledzy.....	8
Więści z KIRP.....	9
Aktualności	12
Nadzwyczajnym Krajowym Zjeździe Radców Prawnych - Od Redakcji	20
Informacja o Nadzwyczajnym Krajowym Zjeździe Radców Prawnych	21
Stanowisko Prezydium Krajowej Rady Radców Prawnych z dnia 8 listopada 2018r.	22
List Zenona Klatki do Zjazdu, który się nie odbył	24
Oświadczenie byłych Prezesów Krajowej Rady Radców Prawnych	27
Kilka refleksji	28
Konferencja	31
Wypoczynek seniorów w 2019 r.	33
Jubileusz 35 Lecia aplikacji rocznika 1983 Izby Łódzkiej	41
Ogłoszenie - gwiazdka	43
Bal prawników	44
Orzeczenie Sądu Apelacyjnego	45
Kobiety w walce	57
Indyjskie objawienie	65
Filipiny - raj za grosze cz. II	68

WYDAWCA:
Okręgowa Izba Radców Prawnych
w Łodzi

90-324 Łódź, ul. Tylna 14
tel. 42 673-41-05
tel./fax 42 674-88-16
e-mail: oirp@oirplodz.pl

Konta bankowe:
ING BANK ŚLĄSKI
13 1050 1461 1000 0022 5916 6649
PEKAO S.A. VI O/ŁÓDŹ
42 1240 3031 1111 0000 3426 6485

REDAKCJA:

Jacek Wawrzynkiewicz (Redaktor
Naczelny), **Sylwia Pastwa**, **Łukasz
Bonisławski**, **Paweł Juliusz Walter**

90-324 Łódź, ul. Tylna 14
tel. 042-673-41-05
e-mail: tylna14@oirplodz.pl

*Redakcja materiałów nie zamówionych
nie zwraca, rezerwuje sobie prawo do
skracania, poprawianie oraz
uzupełnianie otrzymanych tekstów,
a także dodawanie i zmiany tytułów.
Przesłanie tekstu na adres Redakcji
oznacza zgodę na ich nieodpłatny druk
bez dodatkowej zgody autora.*

PROJEKT MAKIETY CZASOPISMA:
A-4 Studio | www.a4studio.pl
SKŁAD / DRUK
A-4 Studio | www.a4studio.pl

Czasopismo bezpłatne
Nakład: 170 egzemplarzy
Dyżury członków Prezydium Rady
DZIEKAN RADY
Grzegorz Wyszogrodzki
piątek 15:00 – 16:00
WICEDZIEKAN RADY DS. APLIKACJI
Robert Czapnik
środa 14:00 – 15:00
WICEDZIEKAN RADY DS. PROMOCJI
ZAWODU I INTEGRACJI
ŚRODOWISKOWEJ
Aleksandra Grocholska-Jankowska
wtorek 14:30 – 15:30
WICEDZIEKAN RADY
DS. WYKONYWANIA ZAWODU
Krzysztof Wójcik
wtorek 15:30 – 16:30
SKARBNIK RADY
Przemysław Zawalski
poniedziałek 15:30 - 16:30
SEKRETARZ RADY
Marek Woźniak

Koleżanki i Koledzy

Czas płynie bardzo szybko i znowu zbliżają się Święta Bożego Narodzenia, a za chwilę będziemy witać Nowy Rok 2019.

Będę się cieszyć, gdy w trakcie tego uroczystego czasu zajmiecie się Państwo przynajmniej kilkanaście minut lekturą naszego czasopisma.

Na początku składam gratulację radczynie prawnej Czesławie Kołudzie, Dziekanowi Rady Okręgowej Izby Radców Prawnych w Łodzi w latach 2007 – 2013 oraz radcy prawnemu Grzegorzowi Wyszogrodzkiemu, Dziekanowi Rady Okręgowej Izby Radców Prawnych w Łodzi, z okazji uhonorowania ich przez Radę Miejską w Łodzi odznakami „Za Zasługi dla

Miasta Łodzi”. Pani Dziekan, Panie Dziekanie uważam, że odznaki, które otrzymaliście na uroczystym posiedzeniu Rady Miasta są wyróżnieniem nie tylko dla Was, ale też dla całego samorządu radcowskiego, do którego rozwoju bardzo się przyczyniliście. GRATULACJE.

Duża część numeru, który oddajemy Państwu do rąk poświęcona jest tematyce Nadzwyczajnego Zjazdu Radców, który został zwołany, ale się nie odbył. Na naszych łamach staramy się wyjaśnić, o co właściwie chodziło i jakie były okoliczności zerwania zjazdu. Myślę, że dokumenty przez nas prezentowane pozwolą Państwu wyrobić sobie zdanie na ten temat. Nie chcę nic sugerować, ale mam tylko jedną uwagę – zjazd dotyczący ważnych spraw organizacyjnych naszego samorządu zwołano na 10 listopada 2018, kiedy cała Polska uczestniczyła, bądź szykowała się do obchodów 100- lecia odzyskania przez Polskę Niepodległości. Prosimy o ewentualne uwagi, teksty lub wystąpienia, chętnie będziemy je w miarę możliwości publikować.

W najnowszym numerze znajdziecie Państwo informacje na temat propozycji wypoczynku dla seniorów w 2019 r. i wielu innych ciekawych artykułów.

Jako współorganizator VII Balu Prawnika, chciałbym serdecznie zaprosić do wzięcia w nim udziału. Przewidujemy liczne atrakcje i mam nadzieję szampańską zabawę. Bal odbędzie się w dniu 2 lutego 2019 r w Hotelu Andels w Łodzi.

Na koniec życzę Koleżankom i Kolegom wszystkiego najlepszego na Święta Bożego Narodzenia oraz zdrowia i pomyślności w 2019 roku.

Jacek Wawrzyńkiewicz

Więści z KIRP

Od czasu złożenia przeze mnie ostatniej informacji o pracach Krajowej Rady Radców Prawnych zebrała się ona trzykrotnie na posiedzeniach: w dniach 21-22 września, 13 października oraz w dniach 7-8 grudnia br.

Posiedzenie w dniu 13 października 2018 r. zwołano wyłącznie w celu ustalenia daty i miejsca Nadzwyczajnego Krajowego Zjazdu Radców Prawnych, o którego odbycie wnioskowało osiem Rad Okręgowych Izb Radców Prawnych: w Białymstoku, Bydgoszczy, Gdańsku, Kielcach, Krakowie, Lublinie, Szczecinie i Wałbrzychu, chociaż w terminie posiedzenia wrześniowego wnioski były znane Prezydium K.R.R.P., gdyż zostały złożone wraz z uzasadnieniem w dniu 18 września 2018 r.

Wnioski o zwołanie Nadzwyczajnego Krajowego Zjazdu Radców Prawnych dotyczyły zmiany wytycznych działalności Samorządu na ostatnie dwa lata obecnej kadencji oraz zmiany uchwały Nr 10/2010 IX Krajowego Zjazdu Radców Prawnych z dnia 6 listopada 2010 r. w sprawie zasad przeprowadzania wyborów do organów samorządu radców

prawnych, liczby członków tych organów oraz trybu ich odwoływania, a także podejmowania uchwał przez organy samorządu.

Obradujący w listopadzie 2016 r. XI Krajowy Zjazd Radców prawnych uchwalił wytyczne działania samorządu i jego organów na lata 2016-2020. Wnioskodawcy zwołania Nadzwyczajnego Zjazdu nawiązali do preambuły do wytycznych XI Zjazdu, z której wynika, że „Działania samorządu wymagają stałego dostosowywania do wyzwań, które niesie współczesność” i ocenili, że okres dwu lat od uchwalenia wytycznych, które określiły kierunkowe działania samorządu na okres bieżącej kadencji, przyniósł radykalną zmianę otoczenia w którym funkcjonuje samorząd radców prawnych. Dostrzegając doniosłość tej zmiany i wypełniając zalecenie „dostosowywania działań samorządu do wyzwań, które niesie współczesność”, uznali za konieczne zaktualizowanie wyzwań stojących przed samorządem, poprzez określenie nowych zadań, zarówno dla krajowych jak i okręgowych organów samorządu radców prawnych.

Wnioskodawcy podkreślili potrzebę pilnego i precyzyjnego zidentyfikowania szczególnie ważnych obecnie obszarów aktywności samorządu radców prawnych.

Z uwagi na to, że to Krajowy Zjazd Radców Prawnych wyposażony jest w kompetencję uchwalania wytycznych, w tym dokonywania zmian, Wnioskodawcy postulowali zwołanie Nadzwyczajnego Zjazdu.

Półmetek kadencji, jak uzasadniano, jest najlepszą porą na dyskusję nad zasadami przeprowadzania wyborów do organów samorządu radców prawnych, liczby członków tych organów oraz trybu ich odwoływania, a także podejmowania uchwał przez organy samorządu.

Należy podzielić pogląd Wnioskodawców, co do pory na podjęcie dyskusji w kwestii tzw. ordynacji wyborczej.

Brak dyskusji w sprawach istotnych dla samorządu i zawodu zauważalny jest od dawna.

Zarówno Zjazdy jak i Zgromadzenia Izby toczą się „utartym trybem” - coroczne zgromadzenia - zatwierdzenie sprawozdań, przyjęcie rocznego planu pracy, Zjazdy i Zgromadzenia zwoływane w zwykłym trybie - „wyborcze” nie sprzyjają dyskusji, gdyż - z ubolewaniem trzeba stwierdzić - koncentrują się na procesie wyborczym.

Być może nadeszła pora by wywołać dyskusję na temat modelu funkcjonowania samorządu radców prawnych i jego organów.

Jesteśmy jednak dojrzałą organizacją. Obchodziliśmy w zeszłym roku jubileusz 35-lecia działania samorządu radców prawnych. Jesteśmy wreszcie samorządem zawodowym skupiającym osoby wykonujące zawód zaufania publicznego, tworzonym przez profesję o wysokim znaczeniu społecznym, powoływanym na podstawie Konstytucji R.P.

A zatem nie tylko z racji okresu istnienia samorządu, ale głównie z powodu znaczenia w życiu społecznym i publicznym winniśmy wykazywać się dojrzałością i odpowiedzialnością. Nie jesteśmy przecież partią polityczną, które to partie od pewnego czasu zmieniają się w oddziały karnych żołnierzy i grupy interesu. Jesteśmy radcami prawnymi, wykonującymi - jeszcze raz to zaznaczę - zawód zaufania publicznego.

Nie powielajmy zatem najgorszego modelu funkcjonowania partii politycznych.

Z Kodeksu Etyki Radcy Prawnego, jeśli i na ten akt trzeba się powołać, wynikają zasady koleżeństwa, z norm ogólnospołecznych - szacunek dla innej osoby.

Dlatego z ogromnym niepokojem o przyszłość samorządu przyjmuję informację o nieodbyciu się Nad-

zwyczajnego Zjazdu Radców Prawnych w wyniku nieprzyjęcia porządku obrad, który obejmował zagadnienia wskazane we wnioskach ośmiu Izb.

Już samo wyznaczenie Zjazdu na dzień 10 listopada, na godzinę 12 - w przeddzień Święta Niepodległości (wbrew opiniom Wnioskodawców), mogło wskazywać na niemożność przeprowadzenia debaty w istotnych dla samorządu sprawach.

10 listopada 2018 r. stanowi niewątpliwie cezurę czasową w historii samorządu radców prawnych.

Wypada mieć nadzieję, że zapowiadane na ostatnim posiedzeniu Krajowej Rady Radców Prawnych rozpoczęcie w środowisku radców prawnych dyskusji w sprawach objętych wnioskami o zwołanie Nadzwyczajnego Zjazdu faktycznie będzie miało miejsce, przy poszanowaniu zasad koleżeństwa, solidarności i szacunku.

Wierzę, że ten kryzys - co najmniej zaufania i naruszenia zasad demokracji, przez którą nie należy oczywiście rozumieć „siły większości liczebnej” - nie osłabi samorządu, ale będzie lekcją tego wszystkiego, o czym powinni pamiętać delegaci reprezentujący na Zjeździe radcę prawnego.

Przekazując Koleżankom i Kolegom „wieści z KIRP” dotychczas ograniczałam się do zaznaczania zagadnień istotnych z punktu widzenia każdego

z nas, będących wynikiem pracy Krajowej Rady Radców Prawnych.

Proszę wybaczyć, że niniejszy tekst odbiega od poprzednich. Ale zasygnalizowany problem był/jest na tyle ważny, że uznałam za uzasadnione podzielić się z Państwem moimi refleksjami.

Mam nadzieję, że czas świąteczny i noworoczny sprzyjać będzie przemyśleniom, które zaowocują w przyszłym roku podjęciem przez samorząd radców prawnych działań w najlepiej pojętym interesie zawodu i samorządu.

Życzę Państwu zdrowych i dobrych Świąt Bożego Narodzenia oraz pomyślnego Nowego Roku.

Ewa Stompor-Nowicka

AKTUALNOŚCI

Uchwałą Krajowej Rady Radców Prawnych z dnia 22 września 2018r. Kierownik Szkolenia Aplikantów OIRP w Łodzi Grzegorz Rajczak został wybrany członkiem Komisji Aplikacji Krajowej Rady Radców Prawnych.

Panu Mecenasowi gratulujemy i życzymy sukcesów w pracy w Komisji !

W dniach 5 - 7 października 2018r. w Łodzi odbyło się ogólnopolskie spotkanie przedstawicieli Ośrodków Mediacji działających przy Okręgowych Izbach Radców Prawnych. Współorganizatorami spotkania byli Dyrektor Centrum Mediacji Gospodarczej przy Krajowej Izbie Radców Prawnych Cezary Jezierski, Dziekan Rady OIRP w Łodzi Grzegorz Wyszogrodzki oraz przedstawiciel Ośrodka Mediacji przy OIRP w Łodzi radca prawny Aleksandra Krysztofiak. Obszerna relacja z wydarzenia, autorstwa Aleksandry Krysztofiak i Cezarego Jezierskiego, została zamieszczona na stronach internetowych Krajowej Izby Radców Prawnych oraz Okręgowej Izby Radców Prawnych w Łodzi.

W dniu 6 października 2018r. odbył się Rajd Pieszy Radców Prawnych i Aplikantów Radcowskich OIRP w Łodzi, tradycyjnie zorganizowany przez Redakcję kwartalnika „Tylna 14”. Tym razem uczestnicy spotkali się na wycieczce w okolicach Strykowa. Przewodnikiem Rajdu był Dyrektor Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Łódzkiego Hieronim Andrzejewski.

W dniach 12 – 13 października 2018r. odbyła się w siedzibie OIRP w Łodzi zorganizowana z inicjatywy Komisji Praw Człowieka Rady OIRP w Łodzi konferencja pn. „*Ochrona praw i wolności przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka*”, jako forma uczczenia jubileuszu

25 - lecia ratyfikacji przez Polskę Europejskiej Konwencji Praw Człowieka oraz uznania prawa do skargi indywidualnej i kompetencji Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu we wszystkich sprawach dotyczących wykładni i stosowania Konwencji, a także wpisania się w obchody Europejskiego Dnia Prawnika (25 października).

W dniu 12 października 2018r. odbyły się prelekcje ekspertów z dziedziny ochrony praw człowieka, skargi i postępowania przed Trybunałem, jego orzecznictwa oraz wykonywania jego wyroków: radcy prawnego Magdaleny Witkowskiej - Przewodniczącej Komisji Praw Człowieka Krajowej Rady Radców Prawnych, radcy prawnego Justyny Chrzanowskiej - Członka Komisja Praw Człowieka Krajowej Rady Radców Prawnych i długoletniego Zastępcy a następnie Pełnomocnika Ministra Spraw Zagranicznych ds. postępowań przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka, radcy prawnego dr Anny Głogowskiej-Balcerzak, adwokata Prof. dr hab. Jacka Skrzydło i adwokata Marcina Mrowickiego, reprezentującego Rzecznika Praw Obywatelskich dr Adama Bodnara.

W dniu 13 października 2018r. odbyły się warsztaty dotyczące dopuszczalności i warunków formalnych skargi, prowadzone przez radcę prawnego Agatę Bzdyń i radcę prawnego Magdaleną Krzyżanowską - ekspertów z zakresu praw człowie-

ka, z bogatą praktyką w Europejskim Trybunale Praw Człowieka w Strasburgu.

W dniach 19 – 21 października 2018r. w Łochowie odbyło się, organizowane wspólnie przez Okręgową Izbę Radców Prawnych w Białymstoku i Okręgową Izbę Radców Prawnych w Łodzi szkolenie wyjazdowe. Wykłady nt. „*Mobilność rynku pracy – zatrudnianie i delegowanie pracowników w ramach swobody przepływu pracowników i swobody świadczenia usług*„ oraz „*Realizacja roszczeń pracowniczych-przedstawienie i omówienie wybranych zagadnień z orzecznictwa sądów*„ wygłosił SSR w Białymstoku Tomasz Kałużny.

W dniu 7 listopada 2018r. na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Łódzkiego odbyło się spotkanie podsumowujące trwający rok Projekt „DOBRY STAŻ-DOBRY START. Profilowane programy stażowe dla studentów Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Łódzkiego”, realizowany w roku akademickim 2018/2019, finansowany w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego. W imieniu Okręgowej Izby Radców Prawnych w Łodzi w spotkaniu uczestniczył Dziekan Rady Grzegorz Wyszogrodzki.

W dniach 8 i 23 listopada 2018 r. w siedzibie Okręgowej Izby Radców Prawnych w Łodzi odbyły się losowania radców prawnych, spośród 149 deklarujących udzielanie nieodpłatnej pomocy prawnej w roku kalendarzowym 2019, do punk-

tów nieodpłatnej pomocy prawnej. Do udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej w 2019 r. wyznaczono 43 radców prawnych oraz 85 zastępców.

W dniu 10 listopada 2018r. w Warszawie na wniosek 8 Rad Okręgowych Izb Radców Prawnych odbył się Nadzwyczajny Krajowy Zjazd Radców Prawnych. W Zjeździe uczestniczyło 13 delegatów oraz przedstawicielka aplikantów radcowskich OIRP w Łodzi.

W dniu 23 listopada 2018r. w Lyonie odbyła się międzynarodowa konferencja zorganizowana przez AEA-EAL (Europejskie Stowarzyszenie Prawników) dotycząca kwestii prawnych, społecznych i ekonomicznych związanych z pracownikami delegowanymi. Są to szczególnie aktualne zagadnienia, zważywszy na zmiany wprowadzone Dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/957 z dnia 28 czerwca 2018r. zmieniającą dyrektywę 96/71/WE dotyczącą delegowania pracowników w ramach świadczenia usług.

Okręgową Izbę Radców Prawnych w Łodzi reprezentowały Wicedziekan Rady Aleksandra Grocholska – Jankowska oraz Zastępca Przewodniczącej Komisji Praw Człowieka Rady Anna Kaczyńska. Nasza delegacja została zaproszona na posiedzenie Zarządu AEA-EAL, na którym rozmawiała o możliwościach zorganizowania w Łodzi międzynarodowego wydarzenia – konferencji na temat szeroko obecnie omawianego wpływu nowych technologii na praktykę świadczenia usług prawnych.

Okręgowa Izba Radców Prawnych w Łodzi po raz kolejny włączyła się, na zasadach określonych w ustawie z dnia 10 września 2015 r. o zmianie ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz niektórych innych ustaw, w udzielanie nieodpłatnej pomocy prawnej cudzoziemcom wnioskującym o przyznanie ochrony międzynarodowej oraz cudzoziemcom, których pozbawia się tej ochrony. Gotowość udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej w tym zakresie w 2019 r. zadeklarowało 4 radców prawnych.

W dniu 9 listopada 2018r. na uroczystym posiedzeniu Rady Miejskiej w Łodzi

z okazji rocznicy 100 – lecia Odzyskania Niepodległości radca prawny Czesław Kołuda, Dziekan Rady Okręgowej Izby Radców Prawnych w Łodzi w latach 2007 – 2013 oraz radca prawny Grzegorz Wyszogrodzki, Dziekan Rady Okręgowej Izby Radców Prawnych w Łodzi, zostali uhonorowani przyznanymi przez Radę Miejską w Łodzi odznakami „Za Zasługi dla Miasta Łodzi”.

Serdecznie gratulujemy i życzymy dalszych sukcesów !

W dniu 23 listopada 2018r. w Łodzi odbył się VII Konwent Ochrony Danych Osobowych i Informacji. W tej edycji Konwentu głównym tematem były zmiany wprowadzone przez nowe unijne prawo

o ochronie danych osobowych (RODO). – obok Marszałka Województwa łódzkiego Witolda Stępnia, Prezydent Miasta Patronat honorowy nad wydarzeniem

Łodzi Hanny Zdanowskiej, Urzędu Ochrony Danych Osobowych, Łódzkiej Agencji Rozwoju Regionalnego, Łódzkiej Izby Przemysłowo Handlowej, Izby Gospodarki Elektronicznej, Ośrodka Enterprise Europe Network, Fundacji Panoptykon, Związku Pracodawców Branży Internetowej, Fundacji Lewiatan - objęła Okręgowa Izba Radców Prawnych w Łodzi.

Patronami medialnymi Konwentu były portale merytoryczne: Portal ODO i Portal Prawa IT, Radio Łódź oraz Magazyn ODO.

W listopadzie 2018r. opublikowany został w wersji elektronicznej na stronie Krajowej Izby Radców Prawnych w dziale Etyka, oraz przekazany Okręgowym Izbom

Radców Prawnych na pendrive`ach „Zbiór Stanowisk Komisji Etyki i Wykonywania Zawodu Krajowej Rady Radców Prawnych. Część I”, obejmujący 35 Stanowisk Komisji za lata 2017 – 2018. W planach jest przygotowanie II części Zbioru, obejmującej nieuwzględnione w części I Stanowiska Komisji, a następnie przygotowanie Zbiorów Stanowisk Komisji Etyki oraz Komisji Wykonywania Zawodu Krajowej Rady Radców Prawnych, działających w poprzedniej kadencji, obejmujących okres od dnia wejścia w życie obowiązującego Kodeksu Etyki Radcy Prawnego, tj. od dnia 1 lipca 2015r. do końca IX kadencji.

Inicjatorem wydania Zbioru oraz jego redaktorem jest Dziekan Rady OIRP w Łodzi Grzegorz Wyszogrodzki. Zapraszamy do lektury.

***

Na przełomie listopada i grudnia 2018 r w siedzibie Okręgowej Izby Radców

Prawnych w Łodzi z okazji 100 – lecia odzyskania niepodległości można było obejrzeć wystawę przygotowaną przez Muzeum Tradycji Niepodległościowych w Łodzi wystawę pt „Tradycje obchodów Święta Niepodległości”

W dniu 5 grudnia 2018 r radcowie prawni seniorzy odwiedzili Muzeum Tradycji Niepodległościowych w Łodzi. Specjalnymi gośćmi Muzeum zajęli się pracownicy

Działu Edukacyjnego, którzy oprowadzili nasze koleżanki i kolegów po wystawach, a następnie adiunkt Piotr Spólnicki wygłosił wykład pt. „Polscy prezydenci – ilu ich było w naszej historii”.

w Łodzi odbyło się spotkanie wigilijne Klubu Seniora naszej Izby. Licznie zebrani uczestnicy kolacji złożyli sobie życzenia świąteczne i noworoczne. Tradycyjnie wszyscy zostali obdarowani przez samorząd kalendarzami na 2019 r

W dniu 11 grudnia 2018 r we wnętrzach Centralnego Muzeum Włókiennictwa

Jacek Wawrzynkiewicz

Na 10 listopada 2018 r. zwołany został na wniosek ośmiu Rad Okręgowych Izb Radców Prawnych w Białymstoku, Bydgoszczy, Gdańsku, Kielcach, Krakowie, Lublinie, Szczecinie i Wałbrzychu Nadzwyczajny Krajowy Zjazd Radców Prawnych. W dalszej części przedstawiamy Państwu krótką informację o Zjeździe, kolejno - poprzedzając Nadzwyczajny Krajowy Zjazd Radców Prawnych Stanowisko Prezydium Krajowej Rady Radców Prawnych z dnia 8 listopada 2018r., List Pana Zenona Klatki, Prezesa Krajowej Rady Radców Prawnych w latach 2004 – 2007 do Zjazdu, Oświadczenie byłych Prezesów Krajowej Rady Radców Prawnych Jacka Żuławskiego, Andrzeja Kalwasa, Zenona Klatki i Dariusza Sałajewskiego z dnia 16 listopada 2018r. oraz tekst pt. „Kilka refleksji o Nadzwyczajnym Krajowym Zjeździe Radców Prawnych” autorstwa Dziekana Rady OIRP w Łodzi Grzegorza Wyszogrodzkiego.

Nie zamyka to tematu. Okoliczności zwołania Nadzwyczajnego Krajowego Zjazdu Radców Prawnych oraz jego przebieg otwierają samorządową debatę nad przedłożeniami Wnioskodawców. O założeniach, przebiegu oraz wynikach debaty będziemy na bieżąco informować na łamach naszego Kwartalnika.

Jacek Wawrzynkiewicz

KRAJOWA IZBA
RADCÓW PRAWNYCH

INFORMACJA O NADZWYCZAJNYM KRAJOWYM ZJEŹDZIE RADCÓW PRAWNYCH

Na wniosek ośmiu Rad Okręgowych Izb Radców Prawnych w: Białymstoku, Bydgoszczy, Gdańsku, Lublinie, Kielcach, Krakowie, Szczecinie i Wałbrzychu na dzień 10 listopada 2018 roku zwołany został Nadzwyczajny Krajowy Zjazd Radców Prawnych. Przed rozpoczęciem Zjazdu przedstawiciele Prezydium Krajowej Rady Radców Prawnych w imieniu Krajowej Rady Radców Prawnych złożyli wieniec przed Grobem Nieznanego Żołnierza. Z kolei delegaci na Nadzwyczajny Krajowy Zjazd Radców Prawnych, zgromadzeni już na sali obrad, przez aklamację przyjęli stanowisko dotyczące 100-lecia odzyskania przez Polskę niepodległości o następującej treści:

Niepodległość, to wartość którą Polacy cenią nade wszystko.

11 listopada 2018 roku obchodzimy 100. rocznicę jej odzyskania

Z niepodległością nierozzerwalnie łączy się słowo wolność.

Wolność, której broniliśmy w 1920 i 1939 roku.

Wolność dzięki której udało się Polakom przetrwać lata komunizmu.

Wolność, która legła u podstaw demokratycznych przemian zapoczątkowanych w 1989 roku.

Dziś w przeddzień 100-lecia odzyskania niepodległości Zjazd Radców Prawnych oddaje hołd tym wszystkim, którzy za wolność Polski walczyli i oddali życie.

Wolność nie jest dana raz na zawsze.

O wolność trzeba walczyć a raz odzyskaną – starannie pielęgnować.

Dziś słowo wolność jest uosobieniem praworządności, demokracji i praw człowieka.

Delegaci na Zjazd wyrażają uznanie dla wszystkich, którzy tej wolności w przeszłości i dziś bronią i o nią walczą.

Porządek obrad Nadzwyczajnego Krajowego Zjazdu Radców Prawnych został poddany pod głosowanie. W wyniku głosowania stwierdzono, że 177 delegatów głosowało przeciwko porządkowi obrad, 105 było za przyjęciem porządku obrad, a 7 wstrzymało się od głosu. Wobec zaistniałej sytuacji przewodniczący obradom zakończył Nadzwyczajny Zjazd.

(Red.)

**Stanowisko
Prezydium Krajowej Rady Radców Prawnych
z dnia 8 listopada 2018 r.**

Po raz pierwszy w historii samorządu radcowskiego Nadzwyczajny Krajowy Zjazd Radców Prawnych został zwołany w trybie art. 58 pkt 3 ustawy o radcach prawnych, tj. na wniosek co najmniej jednej trzeciej izb. Tryb ten zobowiązuje KRRP do zwołania NKZRP w terminie nieprzekraczającym 2 miesięcy od złożenia wniosku.

Wniosek o zwołanie NKZRP został złożony w dniu 18 września br. na 3 dni przed posiedzeniem KRRP, i ograniczał się do dwóch punktów porządku obrad.

KRRP nie dysponując żadnymi szczegółowymi informacjami na temat przedłożeń proponowanych przez wnioskodawców, na kolejnym posiedzeniu, zwołanym w trybie nadzwyczajnym na dzień 13 października br. podjęła uchwałę o zwołaniu NKZRP na dzień 10 listopada br.

Projekty uchwał proponowanych do rozpatrzenia przez NKZRP, zostały przedłożone przez 7 z 8 izb wnioskujących o zwołanie Zjazdu w dniach 26 i 27 października br. Jedna z izb, pomimo regulaminowego obowiązku, w ogóle nie przekazała takich projektów.

Przedstawienie projektów uchwał na 15 dni przed posiedzeniem NKZRP uniemożliwia dokonanie rzetelnej analizy projektów oraz szczegółową ocenę prawną proponowanych rozwiązań, a także przewidywanych skutków ich wprowadzenia. Należy zaznaczyć, że projekty uchwał przesłane zostały pod presją wymogów regulaminowych, co poddaje w wątpliwość intencje wnioskodawców.

Propozycje inicjatorów zwołania NKZRP nie zostały uprzednio przedstawione ani na forum KRRP, ani w dyskusji wewnątrzsamorządowej. Wyjątek stanowi kwestia jednoczesnego pełnienia funkcji w prezydiach rad okręgowych izb i w Prezydium KRRP, która była przedmiotem dyskusji i rozpatrzenia przez KZRP w 2016 r.

Co do zasady, wszystkie rozwiązania zaproponowane przez wnioskodawców mogą zostać przyjęte przez KZRP, który odbędzie się w 2020 r. Obecnie obowiązujące przepisy pozwalają na zmniejszenie liczby delegatów na kolejnym KZRP. Natomiast zmniejszenia liczby członków KRRP można dokonać (analogicznie jak na KZRP w 2016 r.) bezpośrednio przed przeprowadzeniem wyborów.

Jedyna inicjatywa, która wymagałaby podjęcia uchwały przez NKZRP, polega na ograniczeniu liczby delegatów na KZRP maksymalnie do 40 osób oraz wprowadzeniu nowego systemu ustalania reprezentacji poszczególnych izb w KRRP. Proponowane rozwiązania wprost prowadzą do dyskryminacji przedstawicieli izb zrzeszających większą liczbę radców prawnych w kształtowaniu organów samorządu na szczeblu krajowym. Zaprzeczają przy tym istocie demokracji i równości wszystkich radców prawnych tworzących samorząd. Określenie w przepisach samorządowych zasad uczestniczenia poszczególnych izb w KRRP stanowi dodatkowo naruszenie przepisów ustawy o radcach prawnych, które zapewniają udział przedstawiciela każdej izby w KRRP, pozostawiając swobodę wyboru pozostałych członków KZRP.

Rozpatrzenie przez NKZRP projektów uchwał mających bezpośredni wpływ na uprawnienia radców prawnych do proporcjonalnej partycypacji w wyborze władz samorządu oraz w podejmowaniu najistotniejszych przepisów samorządowych, powinno być poprzedzone przedstawieniem proponowanych rozwiązań całemu środowisku, w szczególności radcom prawnym z tych izb, które nie wnioskowały o zwołanie NKZRP, i poddaniem ich pod szeroką debatę wewnątrzsamorządową.

Postulując przyjęcie przez NKZRP nowych wytycznych działania samorządu i jego organów, wnioskodawcy przedstawiają projekty uchwał, dokonując krytyki urzędujących władz samorządu. Jest to wypaczenie instytucji wytycznych, mające na celu wywołanie emocjonalnej reakcji.

Dostosowanie działania samorządu radców prawnych do nowych wyzwań, które wskazują wnioskodawcy jako uzasadnienie dla uchwalenia nowych wytycznych – nie wymaga zmiany obowiązujących. Wytyczne, z natury rzeczy, mają charakter kierunkowy, zawierają postanowienia o dużym stopniu ogólności i realizowane są w długoterminowej perspektywie. Uchwalanie aktualnych wytycznych działania samorządu i jego organów następuje na KZRP. KRRP zaś na bieżąco podejmuje działania adekwatne do aktualnych uwarunkowań faktycznych i prawnych, w jakich funkcjonuje samorząd radców prawnych oraz jego członkowie. Obowiązujące wytyczne działania samorządu i jego organów w żaden sposób nie stoją temu na przeszkodzie.

Mając na uwadze powyższe, Prezydium KRRP stoi na stanowisku, że:

1. Zagadnienia obejmujące materię przedstawioną przez wnioskodawców wymagają profesjonalnej debaty.
2. Szczególnie istotne jest przedstawienie całemu środowisku radcowskiemu rzeczywistych skutków proponowanych rozwiązań. Ich ewentualne rozpatrzenie przez KZRP powinno zostać poprzedzone szerokimi, pozbawionymi emocji konsultacjami środowiskowymi oraz profesjonalnymi analizami wnioskowanych propozycji, w szczególności oceną ich zgodności z przepisami ustawy o radcach prawnych oraz Konstytucji RP.
3. Żadne uchwały KZRP nie mogą zmierzać do faktycznego ograniczenia uprawnień jakiejkolwiek grupy radców prawnych ze względu na ich przynależność do danej izby, która jest związana wyłącznie z miejscem zamieszkania. Miejsce zamieszkania/wykonywania zawodu radcy prawnego nie może wpływać na jego osobiste prawo do kształtowania władz samorządu oraz udziału w stanowieniu przepisów wewnątrzsamorządowych.
4. Prezydium KRRP uznaje, że wyniki takiej debaty powinny zostać zaprezentowane na Krajowym Zjeździe Radców Prawnych w 2020 roku.

Elwira Szurmińska-Kamińska

Sekretarz

Krajowej Rady Radców Prawnych

Maciej Bobrowicz

Prezes

Krajowej Rady Radców Prawnych

List Zenona Klatki do Zjazdu, który się nie odbył

WYSTĄPIENIE NA ZJEŹDZIE, KTÓRY SIĘ NIE ODBYŁ

Z powodów osobistych i rodzinnych nie mogłem skorzystać z zaproszenia na Zjazd Nadzwyczajny. Za pośrednictwem naszego Dziekana przekazałem do Prezydium Zjazdu swoją ocenę sytuacji z prośbą o jej przedstawienie delegatom. Ponieważ Zjazd się nie odbył, więc i moje go głosu nie przedstawiono. Jego tekst – poniżej.

Koleżanki i Koledzy Drogi Suwerenie!

Żyjemy w czasach, w których coraz trudniej przychodzi nam słuchanie innych niż nasze argumentów, uznawanie ich racjonalności i dążenie do kompromisu. Kompromis stał się w życiu publicznym już tylko językowym gratem.

Nasze ostatnie Zjazdy zbyt często były areną przepychanek personalnych i izbowych, a na ważną i życzliwą dyskusję o zagrożeniach, naszych słabościach i proponowanych zmianach brakowało i czasu i dobrej woli.

Można było mieć nadzieję, że niewątpliwe osiągnięcia naszego samorządu w ostatnich latach pozwolą nam teraz spokojnie usprawniać samorząd i korzystać z dobrodziejstwa jego istnienia, a zagrożenie ze strony władzy już się nie powtórzy. Ta nadzieja umiera.

Nie pierwszy to kryzys w naszym samorządzie, ale ten nastąpił w sytuacji nie tylko zagrożenia jego spójności, ale i jego istnieniu w dotychczasowym kształcie. Wewnętrzne, często zajadłe spory, rozpoczęte akcją wyborczą przed ostatnim zjazdem (niestety również w mediach) i kontynuowane na Zjeździe, a jak widać, i po nim – mogą doprowadzić do jego osłabienia.

Poczucie koleżeńskości i solidarności wewnątrz samorządu osłabło. Wydają się, że nie potrafimy ani słuchać, ani zrozumieć innych. Nie potrafimy też skorzystać z prawnie dopuszczalnych możliwości wzięcia w obronę kolegów w trudnej sytuacji.

Ułatwi to władzy ograniczenie samorządu, a nawet rzeczywistą likwidację. Nie miejmy złudzeń - władza postawiła sobie taki cel kilka lat temu. Pełna samorządność zawodów prawniczych jest dla niej dotkliwie niewygodna. Wystarczy przypomnieć reakcję na wyrok Trybunału Konstytucyjnego sprzed kilku lat, kiedy to wskazywano na konieczność likwidacji konstytucyjnej ochrony wynikającej z art. 17, a także daleko posunięte projekty jednej ustawy – wspólnej dla wszystkich samorządów zawodów zaufania publicznego oraz poglądy niektórych profesorów prawa opowiadających się za likwidacją ustawowego obowiązku przynależności do jednego dla każdego zawodu samorządu.

Nasze słabości są oczywiste. Tylko niektóre z nich wskazano w przedłożonych na Zjazd projektach uchwał. Ale na pewno należy rozpocząć porządkowanie samorządu właśnie od spraw objętych porządkiem obrad.

Samorząd wymaga zmian. Jego tradycyjna struktura i procedowanie nie przystają, wydaje się, do obecnej sytuacji. Wypracowania latami wielozadaniowość zaczyna ciężać zastaniając istotę samorządu – dbałość o należyte wykonywanie zawodu przy dochowaniu oczywistych zasad i wartości.

Wydaje się, iż należy póki jeszcze czas, uprościć struktury, zmienić w koniecznym zakresie procedury zapewniając rotację na funkcjach samorządowych

m. in. poprzez zlikwidowanie ich dublowania. Nie służy bowiem samorządowi dopuszczalne łączenie funkcji w organach izbowych i krajowych (w adwokaturze jest zakaz), a także praktykowana, ograniczona rotacja personalna umożliwiająca omijania zasady dwukadencyjności. Należy też stworzyć instrumenty pozwalające wciągając szerszy krąg osób do kierowania strukturami samorządu, a więc i odpowiedzialności za jego działanie.

Może więc warto uzmysłowić sobie, że każdy delegat z każdej izby reprezentuje całą społeczność radcowską. Takie jego postępowanie to daleko idące wymaganie. Ale etyczne i zgodne z interesem samorządu. Trwałą i pogłębiającą się kolizją pomiędzy izbami wynika z rażącej różnicy wpływu na składy osobowe organów krajowych, a więc również na ich działanie. Przy tak znacznej różnicy w liczebności poszczególnych izb obowiązujący od lat dogmat o prostej proporcjonalności przy wyborze delegatów wydaje się nie do utrzymania. Mniejsze izby pozbawione są realnego wpływu na podejmowane uchwały i taka sytuacja wymusza tworzenie koalicji często motywowanych nie tylko interesami izbowymi, ale i osobistymi. Zauważmy jak w takim działaniu blisko jesteśmy dzisiejszych mechanizmów w polityce.

Filozof współczesny prof. Galewicz w eseju „Testament Epikura” włożył w jego usta takie słowa:

„A gdy będziemy się ze sobą spierali, pamiętajcie, że spór to nie wyścig ani nie zapasy. Tak naprawdę wygrywa w nim nie ten kto jest gorszy, lecz ten kto zostaje uczciwie pokonany, bo on przynajmniej czegoś się nauczy. Dlatego nie bądźcie atletami słowa i nie bójcie się nie mieć słuszności.”

Spróbujcie zgodzić się z tym przed dzisiejszymi głosowaniami. A dzisiejszym mówcom Sokrates radziłby:

„Kiedy mówisz do ludzi nie próbuj nigdy podobać się wielu; inaczej wkrótce zobaczysz jak niewiele zostaje Ci do powiedzenia.”

Zenon Klatka 09.11.2018 r.

OŚWIADCZENIE

BYŁYCH PREZESÓW KRAJOWEJ RADY RADCÓW PRAWNYCH

Nadzwyczajny Zjazd zwołany zgodnie z naszą ustawą, nie odbył się, chociaż został otwarty i zamknięty. Wnioskodawcom zwołania Zjazdu nie zostały stworzone możliwości do przedstawienia swojego poglądu na sytuację w samorządzie w zakresie objętym tematem Zjazdu.

Idea samorządności nie została więc dochowana, nie mówiąc już o szacunku dla innych poglądów. Sposób przeprowadzenia Zjazdu nie świadczy też o prawniczym profesjonalizmie.

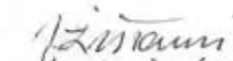
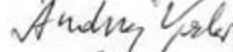

Niestety większość delegatów wpisała się w ten sposób w atmosferę obecnego życia politycznego. O tym trzeba pamiętać.

Naszym zdaniem, Krajowa Rada Radców Prawnych powinna niezwłocznie podjąć uchwały inicjujące wśród radców prawnych ogólnośrodowiskową konsultację, co do zakresu zmian jakie powinny być dokonane w obowiązujących dziś regulacjach prawnych dotyczących zasad kształtowania i wyboru organów samorządu, a także podejmowania przez nie uchwał.

Krajowa Rada powinna pilnie i wnikliwie rozważyć zwołanie z własnej inicjatywy Nadzwyczajnego Krajowego Zjazdu Radców Prawnych, który zwróciłby powyższe konsultacje i rozpatrzył przedłożone mu - w ich wyniku - projekty uchwał. Termin zwołania i odbycia tego Zjazdu powinien zapewnić wejście w życie podjętych uchwał najpóźniej z końcem 2019 r., to jest przed zwoływaniem przez rady okręgowych izb radców prawnych zebrań rejonowych, dokonujących wyborów delegatów na zgromadzenia okręgowych izb kolejnej kadencji.

Ważna rola, a także odpowiedzialność, za podjęcie i doprowadzenie do przeprowadzenia powyższej inicjatywy przypada Prezesowi Krajowej Rady Radców Prawnych.

Katowice, 16.11.2018 r.

 Jacek Żuławski
 Andrzej Kalwas
 Zenon Klatka
 Dariusz Sałajewski

KILKA REFLEKSJI O NADZWYCZAJNYM KRAJOWYM ZJEŹDZIE RADCÓW PRAWNYCH

Na sobotę 10 listopada 2018 roku, na wniosek ośmiu Rad Okręgowych Izb Radców Prawnych: w Białymstoku, Bydgoszczy, Gdańsku, Kielcach, Krakowie, Lublinie, Szczecinie i Wałbrzychu, zwołany został przez Krajową Radę Radców Prawnych Nadzwyczajny Krajowy Zjazd Radców Prawnych. Wnioskodawcy powołali się na przepis art. 58 ust. 1 pkt 3) ustawy z dnia 6 lipca 1982r. o radcach prawnych, który wprost przewiduje zwołanie nadzwyczajnego krajowego zjazdu radców prawnych na wniosek co najmniej jednej trzeciej rad okręgowych izb radców prawnych. Wnioski zawierały uzasadnienie.

Przedstawiciele Okręgowych Izb Radców Prawnych, których Rady wystąpiły z wnioskami oponowali podczas posiedzenia Krajowej Rady Radców Prawnych przeciwko projektowi uchwały o zwołaniu jednodniowego Zjazdu oraz jego proponowanemu terminowi - w przeddzień Święta Niepodległości. Motywowali, że zaproponowana przez Wnioskodawców materia - zmiana wytycznych działalności Samorządu na ostatnie dwa lata obecnej kadencji oraz zmiana Uchwały Nr 10/2010 IX Krajowego Zjazdu Radców Prawnych z dnia 6 listopada 2010 r. w sprawie zasad przeprowadzania wyborów do organów samorządu radców prawnych, liczby członków tych organów oraz trybu ich odwoływania, a także podejmowania uchwał przez organy samorządu, wymaga czasu na poważną debatę. Krajowa Rada

Radców Prawnych podejmując uchwałę w sprawie zwołania Nadzwyczajnego Krajowego Zjazdu Radców nie podzieliła argumentów przedstawicieli Izb wnioskujących.

Wnioskodawcy nie brali jednak pod uwagę, że do odbycia zwołanego Zjazdu, a przecież zgodnie z prawem zwołanie zjazdu następuje w celu jego odbycia, w ogóle nie dojdzie. Po raz pierwszy w historii Samorządu Radców Prawnych, nie został bowiem przyjęty porządek obrad. Trudno, moim zdaniem, bronić zapatrywania, że otwarcie Zjazdu, wybór Komisji Mandatowej i przedstawienie jej sprawozdania oraz wybór Prezydium i przeprowadzenie głosowania nad porządkiem obrad, a następnie zamknięcie Zjazdu w związku z wynikiem głosowania (przy 105 głosach za, 177 głosach przeciwko i 7 głosach wstrzymujących się), wyczerpuje prawo do zwołania Zjazdu, o którym mowa w przywołanym przepisie ustawy o radcach prawnych. Nie może być wątpliwości, że prawo to powinno materializować się w odbyciu Zjazdu zgodnie z zawnioskowanym porządkiem obrad, w razie potrzeby uzupełnionym (ale nigdy odrzuconym), w merytorycznej debacie nad przedłożeńiami, w głosowaniach wreszcie. Problemy, z którymi miał zmierzyć się Zjazd, bez wątpienia są istotne dla funkcjonowania Samorządu.

W niedługi czas po Zjeździe chciałbym podzielić się swoimi odczuciami,

wyrażając przekonanie, że wrócimy do merytorycznej dyskusji podczas samorządowych spotkań i debat - w celu poszukiwania i wypracowania optymalnych rozwiązań, w tym na podstawie wyników prac, które - mam nadzieję - w najbliższym czasie rozpoczną się, tym razem z inicjatywy Krajowej Rady Radców Prawnych, a to w nawiązaniu do treści przedjazdowego stanowiska Prezydium z dnia 8 listopada 2018 roku. Wskazać trzeba, że na pierwszym pozjazdowym posiedzeniu Krajowej Rady Radców Prawnych, które odbyło się w dniach 7 – 8 grudnia 2018 roku przyjęto, że na kolejnym posiedzeniu, zaplanowanym na marzec 2019 roku, określony zostanie tryb wewnątrzśrodowiskowych konsultacji, dotyczących przedłożeń przygotowanych przez Wnioskodawców Zjazdu. I, mam nadzieję, że jest to dobra prognoza na przyszłość i zapowiedź kolejnych działań. O szczegółach będę na bieżąco informować.

Nadzwyczajny Krajowy Zjazd Radców Prawnych skłania mnie do przykrych refleksji. Można dzisiaj zadać pytanie, czy jest potrzeba o tym pisać i wracać do przeszłości zamiast skoncentrować się już teraz wyłącznie na czekających nas wyzwaniach? W mojej ocenie – tak. Podejmując wyzwania przyszłości trzeba pamiętać o zdarzeniach minionych, zwłaszcza trudnych, po to aby rozwiązywać problemy przez pryzmat refleksji nad przeszłością, wtedy bowiem mamy większą szansę na osiągnięcie pozytywnych efektów czekającej nas pracy. Nie przedstawiam w tym tekście szczegółowych propozycji zmian w samorządowych regulacjach przedstawionych przez Wnioskodawców (co oczywiście nastąpi). W pierwszej kolejności refleksji wymaga bowiem przebieg samego Zjazdu. Zjazd nie przebiegł bowiem niestety ani z po-

szanowaniem praw jego Inicjatorów, ani też z poszanowaniem praw jego Uczestników. Przyjęto natomiast metody rozwiązywania problemów w sposób charakterystyczny dla świata polityki, metody zaprzeczające istocie samorządu zawodowego.

Za jałowe uważam próby obrony tego co się stało. I nie jest w stanie tej oceny zmienić nasz prawniczy, giętki język. Poprzez nieprzyjęcie porządku obrad Zjazdu, wybrano - moim zdaniem - rozwiązanie najgorsze z możliwych. Rozwiązanie, o którym zdecydowała wyłącznie arytmetyczna większość. Z demokracją i sztuką prawniczą nie miało to niestety wiele wspólnego, a co najmniej powinno budzić poważne zastrzeżenia. Nie będę ukrywał, że piszę o tym z przykrością. W istocie nie rozwiązano żadnego z problemów - wygenerowano natomiast nowe. Za komentarz niech chociażby posłużą wybrane tytuły publikacji pozjazdowych w prasie - „Radcy bez prawa głosu”; „Nadzwyczaj bezowocny zjazd radców prawnych” ... Czy rzeczywiście o to chodziło? Czy przemyślano i przewidziano wszystkie skutki? Czy naprawdę nie było żadnego pola do dialogu, do kompromisu? To tylko pierwsze z brzegu pytania - jest ich więcej.

Nikt nie ma takiej władzy, aby zwolnić z obowiązku przestrzegania dobrych obyczajów, szacunku do Koleżanek i Kolegów oraz ich poglądów. Partykularne interesy, czy arytmetyczne koalicje nie są tutaj żadnym argumentem, ani przeciwwagą, a przynajmniej być nie powinny.

W sobotę 10 listopada 2018 roku nie wygrała arytmetyczna większość. W sobotę 10 listopada 2018 roku przegrał Samorząd. Nie zdaliśmy egzaminu z demokracji, dialogu i samorządności.

Można było przecież wybrać inne rozwiązanie. Czeką nas poprawki - przygotujmy się do niej wspólnie ze wszystkimi Izbami. Potrzebne są niezwłoczne działania w poszukiwaniu przemyślanych rozwiązań, w duchu dialogu i kompromisu, z poszanowaniem praw wszystkich uczestników samorządowej debaty. Potrzebna jest odbudowa, nadwątłego niestety, wewnątrzśrodowiskowego zaufania. Pamiętać przy tym trzeba zarówno o równości praw wszystkich radców prawnych i aplikantów radcowskich, ale także o równości praw okręgowych izb radców prawnych. Okręgowe izby radców prawnych są wszakże emanacją zrzeszonych w nich członków – tworzą je przecież radcowie prawni i aplikanci radcowscy zamieszkali na terenie danego okręgu. Okręgowe izby radców prawnych, niezależnie od liczby zrzeszonych w nich członków, mają na gruncie ustawy z dnia 6 lipca 1982r. o radcach prawnych takie same prawa i takie same obowiązki. W czekającej nas debacie trzeba te okoliczności uwzględnić. Warto także podjąć rzetelną, uczciwą refleksję nad przyczynami złożenia wniosków o zwołanie ostatniego Nadzwyczajnego Krajowego Zjazdu Radców Prawnych – bez uprzedzeń wobec Wnioskodawców, bez poddawania w wątpliwość intencji, bez wygodnych uproszczeń i bez prób odwracania uwagi od istoty problemów.

Bez wątpienia refleksji wymaga, obok samych projektów zmian, podnoszony przez Wnioskodawców problem z wewnątrzsamorządową debatą. Przebieg Zjazdu, co z przykrością należy podkreślić, potwierdził niestety trafność tej diagnozy. Istotne jest w tym kontekście opowiadanie się zawsze po stronie prawa do głosu, niezależnie od oceny poglądów, prawa do wysłuchania racji oraz prawa do debaty i głosowania. Pamiętać trzeba,

że zasady demokracji udzielają odpowiedzi jednoznacznej - gwarancja prawa do głosu (i jego konsekwencji) oraz poszanowania praw mniejszości to istota demokracji.

Pozostaje teraz przystąpić do pracy i zmierzyć się z problemami, nie rezygnując z tego co słuszne i korzystne dla Samorządu. W istocie powinno wystarczyć na to kilka mie sięcy, co wynika z dotychczasowych doświadczeń prac komisji przygotowujących projekty przedłożeń na Krajowe Zjazdy Radców Prawnych - przy założeniu dobrej woli, rozwagi i zbiorowej mądrości. Najpierw odłożyć trzeba na bok emocje. Nie pomogą nam w rozwiązaniu problemów, z którymi przyszło się zmierzyć. Zacznijmy rozmawiać i zaczynijmy słyszeć się wzajemnie.

Mam oczywiście świadomość występujących różnic poglądów, zarówno co do zasadności wnioskowania o zwołanie Nadzwyczajnego Krajowego Zjazdu Radców Prawnych, jak również co do przedłożonych projektów. Szanuję je, także te, których nie podzielam. Różnice w poglądach nie zwalniają mnie jednak z powinności przedstawienia własnych zapatrywań oraz postępowania z przyjętymi przeze mnie zasadami i systemem wartości. W szczególności tak rozumiem powierzone mi obowiązki. Także głosując za przyjęciem porządku obrad w sobotę 10 listopada 2018 roku.

Grzegorz Wyszogrodzki
Dziekan Rady
Okręgowej Izby Radców Prawnych
w Łodzi

KOMISJA PRAW CZŁOWIEKA

Komisja Praw Człowieka Rady O.I.R.P. w Łodzi zorganizowała w dniach 12-13 października 2018 r., w ramach obchodów Europejskiego Dnia Prawnika oraz 25-lecia przystąpienia Polski do Europejskiej Konwencji Praw Człowieka konferencję połączoną ze szkoleniem w formie warsztatów.

Konferencja odbywała się pod hasłem Ochrona Praw i Wolności przed

Europejskim Trybunałem Praw Człowieka.

Tematyką konferencji były zagadnienia związane z ochroną praw i wolności przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka.

Prelegentami podczas konferencji byli wysokiej klasy specjaliści w dziedzinie Praw Człowieka: adw. Marcin Mrowicki, który reprezentował

Rzecznika Praw Obywatelskich, adw. prof. dr hab. Jacek Skrzydło - Katedra Prawa Międzynarodowego i Stosunków Międzynarodowych WPIA UŁ, r.pr. Justyna Chrzanowska, Członkini Komisji Praw Człowieka Krajowej Rady Radców Prawnych i Pełnomocnik Ministra Spraw Zagranicznych ds. postępowań przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka, r.pr. dr Anna Głogowska-Balcerzak, Katedra Prawa Międzynarodowego i Stosunków Międzynarodowych WPIA UŁ, Dyrektorka łódzkiego Oddziału Centrum Praw Kobiet.

Warsztaty dla radców prawnych na temat skargi do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka prowadziły r. pr. Agata Bzdyń i r.pr. Magda Krzyżanowska-Mierzevska.

Krajową Radę Radców Prawnych reprezentowała członkini Prezydium K.R.R.P. Magdalena Witkowska, Przewodnicząca Komisja Praw Człowieka K.R.R.P.

Konferencja spotkała się z dużym zainteresowaniem w środowisku łódzkich radców prawnych. Uczestnikom zapewniła kontakt z wybitnymi autorytetami z dziedziny i możliwość poszerzenia wiedzy, a dla uczestników warsztatów konkretną kompetencję.

Ewa Stompor-Nowicka

**Przewodnicząca KPCz Rady O.I.R.P.
w Łodzi**

Warszawa, dnia 05 grudnia 2018 r.

Szanowni radcowie prawni seniorzy

Informuję, że Kapituła Funduszu Seniora Krajowej Rady Radców Prawnych na posiedzeniu w dniu 05.12.2018 r. podsumowała działalność w zakresie ogólnopolskich spotkań integracyjno – wczasowych dla radców prawnych seniorów. Z satysfakcją odnotowujemy potrzebę kontynuowania takiej formy spotkań seniorów, która znajduje wyraz zarówno we frekwencji uczestnictwa w poszczególnych spotkaniach, jak i licznie wyrażanych podziękowaniach uczestników tych spotkań. W 2018 r. ze wszystkich Izb Okręgowych radcowie prawni seniorzy uczestniczyli w poszczególnych spotkaniach i oprócz możliwości wzajemnego poznania się, wymiany doświadczeń o imprezach integracyjnych organizowanych przez Kluby Seniora Ich macierzystych Okręgowych Izb, mieli możliwość poznania fragmentów naszego Kraju, a także wypoczynku i rehabilitacji sanatoryjnej. Ze szczególną przyjemnością pragnę podkreślić, że stworzył się samorzutnie zwyczaj podejmowania uczestników przez Kluby Seniora w siedzibie Okręgowych Izb, jeśli na tym terenie odbywa się poszczególna impreza. W 2018 r. miało to miejsce w Łodzi, Katowicach i Białymstoku.

Informuję również, że Kapituła Funduszu Seniora na posiedzeniu w dniu 05.12.2018 r., zaaprobowała inicjatywę Rady Klubów Seniora w sprawie zorganizowania w roku 2019 ogólnopolskich spotkań integracyjno – wczasowych radców prawnych seniorów.

Przedstawiam poniżej Komunikat Kapituły w tej sprawie. Komunikat poniższy zawiera także informację o kontynuowanych przez Kapitułę Funduszu Seniora turnusach sanatoryjnych.

Serdecznie zapraszam Koleżanki i Kolegów radców prawnych seniorów do uczestnictwa w zaproponowanych spotkaniach integracyjno – wczasowych i sanatoryjnych.

r.pr. Mieczysław Humka
Przewodniczący Kapituły Funduszu Seniora

KOMUNIKAT

Kapituły Funduszu Seniora Krajowej Rady Radców Prawnych w sprawie ogólnopolskich spotkań integracyjno-wczasowych radców prawnych seniorów i turnusach sanatoryjnych w 2019 r.

- I. Ogólnopolskie integracyjne spotkania radców prawnych seniorów w formule „open”, pełnopłatne przez uczestników, bez jakiegokolwiek reglamentacji, czy limitów dochodowych lub wymagań sanatoryjnych, realizowane przez Radę Klubów Seniora działającej przy Kapitulę Funduszu Seniora:

1. Ogólnopolskie spotkanie integracyjne radców prawnych seniorów w Zakopanem pod nazwą „Wielkanoc w Tatrach” (świąteczno-rodzinne spotkanie albowiem mogą uczestniczyć członkowie rodziny, przyjaciele, znajomi)

Miejsce spotkania : Pensjonat Parzenica ul. Ogrodowa 6 34-500 Zakopane / 70 metrów od Krupówek/

Termin : 18.04.19-24.04.19

Cena: osoba w pokoju dwuosobowym 999,00 zł, osoba w pokoju 3 osobowym / rodzina / 899,00 zł, osoba w pokoju 4 osobowym / rodzina/ 799,00 zł, osoba w pokoju jednoosobowym 1199,00 zł. Ilość pokoi jednoosobowych ograniczona. Dzieci 0-4 lat gratis, 5-12 lat rabat 30 % Dostępne są studia dla rodziny (2 pokoje wspólna łazienka)

Pokoje z pełnym węzłem sanitarnym,TV,radioodbiornik,Wi-Fi,ręczniki, czajniki,telefon,suszarka do włosów,łódzka

Cena obejmuje: wyżywienie 3x dziennie (śniadanie bufet, obiad i kolacja serwowane plus bufet) w dniu przyjazdu obiadokolacja, a w dniu wyjazdu śniadanie i prowiant na drogę, uroczyste tradycyjne śniadanie wielkanocne, uroczysta świąteczna kolacja z lampką wina, koszyczek wielkanocny w pokoju, pyszne świąteczne ciasta pieczone wg domowych receptur, malowanie pisanek, zwiedzanie Zakopanego z przewodnikiem, 6 zabiegów z zakresu fizjoterapii, światłolecznictwa, hydroterapii, 1 x jacuzzi, 1 masaż leczniczy, możliwość dokupienia zabiegów w promocyjnych cenach, bezpłatny zewnętrzny parking monitorowany, bezprzewodowa sieć WI-FI, mini siłownia, tenis stołowy, piłkarzyki, bilard. Kawiarnia na miejscu.

Fakultatywnie: dla chętnych w dniu 21.04.2019 r(niedziela wielkanocna) transport, tam i z powrotem, na nabożeństwo rezurekcyjne na godz. 6.00 do Sanktuarium Matki Bożej Fatimskiej – na Krzeptówkach. Koszt transportu 5 zł w jedną stronę. Po powrocie uroczyste śniadanie wielkanocne – w cenie. W programie również fakultatywnie, za dodatkową odpłatnością: wjazd kolejką i spacer po Gubałówce, wjazd kolejką i spacer po Kasprowym Wierchu, zwiedzanie Muzeum Tatrzańskiego, cmentarz na Pęksowym Brzysku, wycieczka dorożkami do Morskiego Oka, wycieczka do Doliny Kościelisko, wycieczka do Doliny Chochołowskiej, wycieczka na Słowację, wyjazd do term chochołowskich, spływ Dunajcem.

Płatność: zadatek w kwocie 300,00 zł od osoby, w terminie do dnia 31 stycznia 2019 roku, pozostała należność płatna na miejscu. Zadatek nie podlega zwrotowi zgodnie z art. 394 k.c. Doba hotelowa od 14.00 w dniu przyjazdu, wykwaterowanie w dniu wyjazdu do 14.00.

Płatność na konto: Mazowiecka Instytucja Gospodarki Budżetowej Mazovia 01-473 War-

szawa ul.Kocjana 3 Zakład Usługowo-Produkcyjny ul.H.Wandy Tarnowskiej 4 35-322 Rzeszów nr konta 61 1130 1017 0020 1458 9320 0040. Tytuł przelewu:” turnus radców prawnych Parzenica Zakopane 18-24.04.19” Wszystkie wpłaty są fakturowane a zatem należy podać dane do faktury Vat. Dodatkowo na miejscu płatna opłata klimatyczna

Koordynator spotkania: radca prawny Helena Oprzyńska-Pacewicz tel. 608828198, do której należy kierować zgłoszenia od dnia 17 grudnia 2018 roku do dnia 31 stycznia 2019 roku

Decyduje data zgłoszenia, a następnie wpłacenia zadatku. Ilość miejsc ograniczona.

2. Ogólnopolskie spotkanie radców prawnych seniorów na Islandii pod nazwą” zwiedzamy Islandię”

Termin: 03.06.2019-10.06.2019 Wylot z Warszawy 03.06.2019 godz. 21.30, powrót wylot z Reykawiku 10.06.2019 godz.00.30 w Warszawie 11.06.2019 godz. 06.30 Bagaż 10 kg, bagaż podręczny 40x30x20

Cena 6500,00 zł

Cena obejmuje: przelot samolotem, przejazdy na miejscu samochodami terenowymi 4x4, opłaty za paliwo, 7 noclegów w apartamentach lub domkach z wyposażoną kuchnią, łazienką, wyżywienie: 7 śniadań, 7 prowiantów na czas zwiedzania, 6 obiadokolacji, opiekę kierowcy, przewodnika, ubezpieczenie KL (300 tys. złotych i NNW (10 tys. zł) Dla chętnych dodatkowo płatne Muzeum Skogar 2000 ISK (70zł)

Program obejmuje: zwiedzanie : Krater Kerid w Grimsens (popularne miejsce turystyczne na trasie Żłoty Krąg, możliwość spaceru wokół krateru),Gejzer GEYSIR w dolinie Haukadalur,kaskady Gullfoss-czyli złoty wodospad (woda spływa kaskadowo w dwóch etapach dając razem 32 m wysokości a wodospad w słoneczny dzień przyjmuje złoty kolor), łańcuch górski Kerlingarfjoll (ciemnoczerwony kolor skał riolicznych), Gorąca Rzeka (rzeka płynąca w otoczeniu gór, zieleni, wśród buchającej z ziemi pary, na niektórych odcinkach możliwość kąpieli w ciepłej wodzie),Gorące Źródło – Basen (wśród lasu i zieleni wypływa gorące źródółko, które tworzy basen jezioro, woda ma temperaturę około 42 C, cudowny relaks i przerwany podczas zwiedzania), Czarna Plaża (kruczoczarna plaża a przy jej wejściu skały Gardar-bazaltowe kolumny przypominające gigantyczne kościelne organy), Wodospad Seljalandsfoss (woda spada z wysokości 60 metrów do głębokiego, zielonego basenu a w pobliżu pojawiają się tęcze), Skogar Muzeum (muzeum transportu dawnej Islandii, muzeum ludowe i historyczne budynki wiejskie, które można zwiedzać), Krysuvik (pole geotermalne, gazy i woda ogrzewane pod ziemią przez komorę magmy znajdują ujęcie w postaci bulgoczących bajerek i fumaroli co daje specyficzny zapach zgniłych jaj), Jezioro Jokulsarlon (malownicze jezioro powstałe z wody spływającej z topniejącego lodowca Vatnajokull, w tym miejscu zawsze widać fok i na czarnej plaży spotyka się kryształ lodowe), Kościół Hofskirkja , zabytkowy kościół wybudowany w 1883 roku, dach pokryty murawą), Kanion Fjadrargljufur (100 metrów głębokości i 2 km długości spowodowany przez wodę spływającą na skały z lodowców) ,Landmannalaugar – Góry Tęczowe, Thingvellir (miejsce gdzie obradował I Parlament i gdzie ogłoszono niepodległość Republiki Islandii) Skała Hvitserkkur nad Oceanem Arktycznym (samotnie stojąca 15 metrowa skała przypominająca dinozaura, ponadto siedlisko fok), Reykavik(kościół Hallgrimskirkja, stare miasto, budynek Parlamentu, Opera, kolorowe domy)

Płatność: zaliczka 2000,00 zł w terminie do dnia 31 stycznia 2019 rok na konto PKO BP

nr konta 20 1020 3466 0000 9802 0113 9153 Paulina Łatka Biuro Podróży Prestige ul. Kościuszki 10 34-500 Zakopane (tytuł przelewu Islandia 3-10.06.2019 radca prawny imię i nazwisko) lecz dopiero po zgłoszeniu i zakwalifikowaniu do wyjazdu.

Pozostała należność płatna do dnia 30.04.2019 na powyższe konto

Zgłoszenia ; radca prawny Helena Oprzyńska-Pacewicz tel. 608828198 od dnia 17 grudnia 2018 roku do dnia 31 stycznia 2019 roku

Ilość miejsc bardzo ograniczona (liczy się termin zgłoszenia a następnie wpłaty zaliczki)
Szczegółowych informacji programowych udziela Paulina Łatka – właściciel Biura Podróży Prestige tel.660552502

3.Ogólnopolskie spotkanie integracyjne radców prawnych seniorów w Międzyzdrojach pod nazwą” odpoczynek nad morzem”

Miejsce spotkania: Dom Wypoczynkowy Posejdon ul. Promenada Gwiazd 4 72-500 Międzyzdroje, położony w atrakcyjnej części promenady nadmorskiej, w odległości 50 metrów od szerokiej i czystej plaży.

Termin: 14-28 czerwca 2019 r

Cena: 1760,00 zł

Cena obejmuje: nocleg w pokoju dwuosobowym z łazienką,(kilka pokoi jednoosobowych **za dopłatą 210,00 zł**) TV, radio, bezpłatne Wi-Fi, ręczniki (czajniki na korytarzu) wyżywienie: śniadania bufet, obiad serwowany do stolika, kolacja bufet, wieczorek taneczny, uroczysta kolacja

Doba hotelowa od godz.17.00 w dniu przyjazdu, wykwaterowanie w dniu wyjazdu do godz.13.00,

Płatność: **zadatek** w kwocie 400, 00 zł od osoby w terminie do dnia 15 lutego 2019 roku, lecz dopiero po zgłoszeniu do koordynatora spotkania i zakwalifikowaniu na spotkanie.

Pozostała należność płatna w terminie do dnia 31 maja 2019 roku. Po tym terminie rezygnacja z pobytu nie rodzi prawa do zwrotu wpłaty tej należności.

Wpłat należy dokonywać na konto:

Fundusz Wczasów Pracowniczych Sp. z o.o. Oddział - Zespół Domów Wczasowych Międzyzdroje ul. Promenada Gwiazd 4 72-500 Międzyzdroje

konto 43 1090 2590 0000 0001 3031 4746 z dopiskiem:” turnus radców prawnych od 14-28.06.2019r. imię nazwisko”

Dodatkowo, na miejscu płatna, obowiązująca opłata klimatyczna.

Opłata za parking, położony przy budynku i częściowo w pobliżu budynku, 15,00 zł doba. W budynku jest winda, większość pokoi z widokiem na morze, pozostałe na park.

Fakultatywnie za dodatkową opłatą, w miarę zainteresowania odpowiedniej liczby osób-zwiedzanie okolic – wokół wyspy Wolin, park miniatur budowli nadbałtyckich, Gosań, Kamień Pomorski, Kołobrzeg, Berlin, Poczdam, Rugia, Świnoujście, Szczecin

Koordynator spotkania: radca prawny Helena Oprzyńska-Pacewicz tel. 608828198 , do której należy kierować zgłoszenia w terminie od dnia 17 grudnia 2018 roku do dnia 31 stycznia 2019 roku

Ilość miejsc ograniczona.

4. Ogólnopolskie spotkanie integracyjne radców prawnych seniorów w Horyńcu Zdroju pod nazwą „rehabilitacja na Roztoczu”

Miejsce spotkania: Dom Zdrojowy ul. Sanatoryjna 3 Horyniec Zdrój

Termin spotkania: 14.07.2019-28.07.2019

Cena: miejsce w pokoju dwuosobowym 1999,00 zł, miejsce w pokoju jednoosobowym 2200,00 zł (ilość pokoi jednoosobowych ograniczona)

Pokoje z pełnym węzłem sanitarnym, TV, czajnik bezprzewodowy, telefon, ręczniki, w budynku jest winda. Parking płatny 5 zł dziennie. Obowiązuje dodatkowo opłata uzdrowska wg aktualnej na dany okres wysokości.

Cena obejmuje: 3 zabiegi dziennie, wyżywienie (śniadania, obiady, kolacje), całodobowa opieka lekarska i pielęgniarska, dieta do wyboru: podstawowa, lekkostrawna, cukrzykowa, 1200 kcal. **Sanatorium rehabilituje schorzenia układu ruchu, chorób reumatologicznych i neurologicznych z wykorzystaniem naturalnych surowców leczniczych w postaci borowiny i wody siarczkowo-siarkowodorowej: kąpiele siarkowe, zabiegi borowinowe, masaże klasyczne, hydroterapia, fizykoterapia, kinezyterapia, światłolecznictwo. Jest basen z wodą siarczkowo-siarkowodorową. (należy zabrać ze sobą posiadane wyniki badań OB, morfologii, badanie ogólne moczu, EKG, posiadaną dokumentację medyczną, karty wypisu z poprzednich pobytów sanatoryjnych)**

Doba hotelowa rozpoczyna się obiadem a kończy śniadaniem.

Płatność: zaliczka w kwocie 300, 00 zł w terminie do dnia 15 lutego 2019 roku na konto Uzdrowsko Horyniec Zdrój Sp. z o.o. ul. Sanatoryjna 3 37-620 Horyniec Zdrój nr konta 51 1240 2584 1111 0000 3944 5319 z dopiskiem: „ imię , nazwisko, turnus radców prawnych 14.07.19-28.07.19” Pozostała należność płatna przy zakwaterowaniu.

Skrócenie pobytu lub niewykorzystanie części świadczeń zawartych w cenie nie upoważnia do zwrotu.

W uzasadnionych przypadkach istnieje możliwość zwrotu zaliczki na następujących warunkach:

- zgłoszenie rezygnacji w terminie co najmniej 30 dni przed datą rozpoczęcia pobytu pozwala na zwrot dokonanej wpłaty w pełnej wysokości pomniejszonej o 20, 00 zł (koszty operacji finansowej)

- zgłoszenie rezygnacji w terminie co najmniej 14 dni przed datą rozpoczęcia pobytu pozwala na zwrot 50% dokonanej wpłaty, rezygnacja w terminie krótszym nie kwalifikuje do zwrotu wpłaty.

W programie wieczorki taneczne, ognisko przy kapeli ludowej, wycieczki po okolicy .

Planuje się wycieczki fakultatywne, osobno płatne: Lubaczów, Rzeszów, Jarosław, Przeworsk.

Wycieczka, wg zainteresowania, osobno płatna, do Lwowa

Koordynator spotkania: radca prawny Helena Oprzyńska-Pacewicz tel.608-828-198, do której należy kierować zgłoszenia w terminie od dnia 17 grudnia 2018 roku do dnia 31 stycznia 2019 roku

Ilość miejsc ograniczona, decyduje data zgłoszenia i wpłaty zaliczki. Wpłaty zaliczki dopiero po zgłoszeniu i zakwalifikowaniu do udziału w spotkaniu.

5.Ogólnopolskie spotkanie integracyjne radców prawnych seniorów pod nazwą: „ Tajemnice Bieszczad”

Miejsce spotkania: Pałac Olszanica adres Olszanica 222 38-722 Olszanica k. Sanoka

Termin spotkania: 15.08.2019-24.08.2019

Cena: 1180,00 zł za miejsce w pokoju dwuosobowym, dopłata do pokoju jednoosobowego (ilość ograniczona) 350,00 zł, apartament w pałacu dopłata 530,00 zł

Zakwaterowanie w pokojach w Ośrodku Hotelowym z pełnym węzłem sanitarnym, TV i W-Fi lub w apartamentach pałacowych z pełnym węzłem sanitarnym, TV i Wi-Fi, oknami i lub balkonami z widokiem na park i stawy parkowe.

Cena obejmuje: zakwaterowanie jak wyżej, śniadania w formie bufetu, obiady (10), kolacje standard (8), kolacja -biesiada grillowa w bacówce z akordeonistą, lub D-j, parking, basen strzeżony z ratownikiem, rowery turystyczne, leżaki wypoczynkowe przy basenie, szachy ogrodowe, siłownia, 1 pobyt w saunie, upominki w pokojach na powitanie.

Pobyt rozpoczyna się obiadem i kończy śniadaniem oraz prowiantem na drogę.

Zadatek kwocie 450, 00 zł od osoby płatny do dnia 15 lutego 2019 r. Płatność na konto: : Mazowiecka Instytucja Gospodarki Budżetowej Mazovia 01-473 Warszawa ul. Kocjana 3 Zakład Usługowo-Produkcyjny ul. H.Wandy Tarnowskiej 4 35-322 Rzeszów nr konta 88 1130 1017 0020 1458 9320 0039. W tytule wpłaty należy zaznaczyć: „ radca prawny Olszanica 15.08-24.08.2019 nazwisko imię”. Pozostała należność płatna przy zakwaterowaniu (gotówka lub karta) Zadatek nie podlega zwrotowi. Wpłaty podlegają fakturowaniu zatem należy podać dane do faktury Vat.

W programie: spacer po okolicy, fakultatywnie, za dodatkową opłatą wycieczka tajemnice jezior(wewnątrz zapory w Solinie, spacer po koronie zapory, rejs statkiem po Zalewie Solińskim, punkt widokowy w Polańczyku, przejazd bryczkami konnymi do wysiedlonej miejscowości Łopienki, wizyta na wypale węgla drzewnego),przejażdżka bieszczadzka ciuchcią, drezyny rowerowe- park miniatur, zwiedzanie Sanoka, łańcuta

Kapituła Funduszu Seniora sfinansuje wycieczkę wokół Bieszczadów:

Duża i Mała Pętla Bieszczadzka (Kirkut i punkt widokowy w Lutowiskach, Bacówka z serami spod Bieszczadzkich Połonin, Cerkiewka w Smolniku nad Sanem, Zagroda Żubrów w Muczmem, spacer po Bieszczadzkim Parku Narodowym, torfowiska wysokie w tzw. Bieszczadzkim Worku”, Cerkiewka w Górzance)

Koordynator spotkania: radca prawny Helena Oprzyńska-Pacewicz tel. 608828198, do którego należy kierować zgłoszenia w terminie od 17 grudnia 2018 roku do dnia 31 stycznia 2019 roku

Ilość miejsc ograniczona, do 60 osób. Wpłaty zaliczki dopiero po zgłoszeniu i zakwalifikowaniu do udziału w spotkaniu.

6.Ogólnopolskie spotkanie integracyjne radców prawnych seniorów pod nazwą „ Winobranie w Zielonej Górze”

Miejsce spotkania: Hotel FORREST ul.Racula-Głogowska 4a 66-004 Zielona Góra

Termin: 04.09.2019-08.09.2019

Cena: 1200,00 zł od osoby.

Cena obejmuje: zakwaterowanie w hotelu FORREST w pokojach dwuosobowych, wyżywienie : 4 śniadania bufet, 4 kolacje serwowane, ubezpieczenie NNW 10.000 zł

Program obejmuje: zwiedzanie z przewodnikiem Żagań- Szprotawa (Pałac Książęcy

w Żaganiu, Muzeum Obozów Jenieckich w Żaganiu, Muzeum Ziemi Szprotawskiej, Stare Miasto Szprotawa) Łągów Lubuski, Zamek Joannitów w Łągowie Lubuskim,- Świebodzin, winnica Cantina, oprowadzanie po winnicy, prelekcja na temat historii winnicy oraz wytwarzania wina, degustacja 3 gatunków win, przekąski, zwiedzanie Zielonej Góry z przewodnikiem, Muzeum Etnograficzne, Palmiarnia, Park Winny, Muzeum Ziemi Lubuskiej, Stary Rynek obiekty sakralne, Ratusz Czas wolny na Winobranium- Święto Wina
Wpłaty należności: zaliczka w kwocie 360,00 zł w terminie do dnia 31 stycznia 2019 roku na konto Nowy Juwentur Sp. z o.o. ul. Ślusarska 15 61-778 Poznań nr konta 66 2340 0009 0200 2440 0000 0106

Pozostała należność w terminie do dnia 4 sierpnia 2019 roku na wskazane wyżej konto W tytule przelewu należy wpisać: „imię nazwisko – Zielona Góra 4.09.-08. 09.2019.”

Ilość miejsc ograniczona – 50 osób. Nie przewiduje się pokoi jednoosobowych. Wpłaty zaliczki dopiero po zgłoszeniu i zakwalifikowaniu do udziału

Koordynator spotkania radca prawny Jadwiga Grzemska tel.601 084 976, do której należy kierować zgłoszenia w terminie do dnia 15 lutego 2019 roku

Kapituła Funduszu Seniora sfinansuje koszt autokaru, pilota i przewodnika.

7. Ogólnopolskie spotkanie integracyjne radców prawnych seniorów pod nazwą „Podlasie- Szlakiem Tatarów”

Miejsce spotkania Hotel Podlasie ul. 42 Pułku Piechoty 6 15-181 Białystok

Termin: 25.09.2019-29.09.2019

Cena: 700,00 zł plus bilety wstępu do zwiedzanych obiektów oraz zestaw słuchawkowy podczas zwiedzania łącznie ca 90,00 zł. Nie przewiduje się pokoi jednoosobowych.

Cena obejmuje: nocleg w pokojach dwuosobowych w Hotelu Podlasie w Białymstoku, wyżywienie: śniadanie, obiadokolacja. Doba hotelowa rozpoczyna się o godz. 13.00 a w dniu wyjazdu kończy się o godz. 11.00

Zwiedzanie: Białystok, Tykocin, Choroszcz, Szlak Tatarski (Supraśl, Sokółka, Bohoniki, Maławicze, Stara Kamionka, Talkowszczyzna, Wierzchlesie, Talkowszczyzna, Nietupa, Krynki, Kruszyniany, Waliły, Stacja, Królowe Stojło, Waliły) wioska cygańska Igryły, Białowieża, Hajnówka, Grabarka. Przewidziana jest degustacja potraw tatarskich.

Wpłaty należności: zaliczka w kwocie 200,00 zł w terminie do dnia 31 stycznia 2019 roku na konto Nowy Juwentur Sp. z o.o. ul. Ślusarska 15 61-778 Poznań nr konta 66 2340 0009 0200 2440 0000 0106

Pozostała należność w kwocie 500,00 zł w terminie do dnia 15 sierpnia 2019 roku na wskazane wyżej konto

W tytule przelewu należy wpisać: „imię nazwisko - Podlasie 25.09.19- 29.09.19r.”

Kapituła Funduszu Seniora sfinansuje koszty autokaru, przewodnika.

Koordynator spotkania: radca prawny Teresa Kukieła tel.508300951, do której należy kierować zgłoszenia w terminie do dnia 15 lutego 2019 roku

Ilość miejsc ograniczona, do 60 osób. Wpłaty zaliczki dopiero po zgłoszeniu i zakwalifikowaniu do udziału w spotkaniu. **Pierwszeństwo udziału w wycieczce mają osoby, które nie zakwalifikowały się z braku miejsc na wycieczkę w 2018 roku, o ile potwierdzą swój udział w 2019 roku.**

- II. Sanatoria lecznicze dla radców prawnych seniorów, reglamentowane i limitowane dochodami, ze skierowaniami i wskazaniem lekarskimi, organizowane przez Kapitułę Funduszu Seniora:
- 1. Ogólnopolski Turnus sanatoryjny dla radców prawnych seniorów w Busku Zdroju –**
w 21 Wojskowym Szpitalu Uzdrawiskowo – Rehabilitacyjnym,
Termin: 14 kwietnia – 27 kwietnia 2019 r.
Złożenie wniosków do Kapituły do dnia 31 stycznia 2019 r.
  - 2. Ogólnopolski turnus sanatoryjny dla radców prawnych seniorów w Krynicy Zdroju –** W Ośrodku Sanatoryjno – Wypoczynkowym „LWIGRÓD”,
Termin: 04 sierpnia – 18 sierpnia 2019 r.
Złożenie wniosków do Kapituły do dnia 15 czerwca 2019 r.
  - 3. Ogólnopolski Turnus sanatoryjny dla radców prawnych seniorów w Kołobrzegu –** w Sanatorium Uzdrawiskowym „LECH”,
Termin: 07 września – 21 września 2019 r.
Złożenie wniosków do Kapituły do dnia 15 sierpnia 2019 r.

Wnioski indywidualne składają poszczególne Izby Okręgowe w ogłoszonym terminie bezpośrednio do Pani Anny Cebelińskiej, załatwiającej sprawy Kapituły Funduszu Seniora tel. 22 319 56 01; e-mail: cebelinska@kirp.pl

r.pr. Mieczysław Humka
Przewodniczący Kapituły Funduszu Seniora

Jubileusz 35 Lecia aplikacji rocznika 1983 Izby Łódzkiej

Tradycją naszej grupy aplikacyjnej radców prawnych jest, że świętujemy co pięć lat kolejne jubileusze, każdy jubileusz w innym miejscu. Jesteśmy pierwszą grupą aplikacyjną Okręgowej Izby Radców Prawnych w Łodzi, po powołaniu samorządu radców prawnych. Czas szybko upływa, dopiero co świętowaliśmy Jubileusz 30 – Lecia na Zamku Biskupim w Uniejowie, a tu już następny Jubileusz 35 – Lecia naszej aplikacji. Jeszcze niektórzy z Jubilatów czynni w zawodzie radcy prawnego, ale większość doczekała się zasłużonej emerytury.

Tym razem w dniu 20 października 2018 r.

na świętowanie Jubileuszu 35- Lecia wybraliśmy miejscowość Luszyń, w którym usytuowany jest piękny ziemiański pałac z parkiem oraz okolicznym lasem luszyńskim. Pałac został wybudowany w I połowie XIX wieku w formie willi z czworoboczną wieżą. Dobra luszyńskie należały w przeszłości do rodziny Grabskich, a obecnie jest to także własność prywatna, która udostępniana jest na organizację różnych inwentów.

Radość z kolejnego spotkania była wielka. Wszyscy mieli coś nowego do opowiedzenia. Pochwalić się można było nie tylko dorosłymi dziećmi, ale pięknymi wnuczętami. Wszyscy oczywiście swoje pociechy

prezentowali w smartfonach. Po obiedzie i opowieściach o sobie i swoich bliskich, uczestnicy udali się na przejażdżkę konnym zaprzęgiem po luszyńskim lesie i okolicznych wioskach. Pogoda względ-

nie sprzyjała, co pozwoliło delektować się polską złotą jesienią.

W godzinach wieczornych wszyscy zebra-

li się na uroczystej kolacji, wspominając naszą aplikację, zdawanie egzaminów, wykładowców i prowadzących z naszą grupą zajęcia. Wspomnienia dotyczyły także przebiegu pracy zawodowej i różne inne ogólne plotki towarzyskie. Wszyscy zostali obdarowani okolicznościowym prezentem, upamiętniającym Jubileusz 35 – Lecia ukończenia aplikacji. Zabawa trwała do późnych godzin nocnych, bowiem czas uprzyjemniał zespół muzyczny, przy melodiach, którego ochoczo tańczono i śpiewano.

Do szczęśliwych uczestników Jubileuszu 35 – Lecia należeli radcowie prawni : Małgorzata Kosieradzka; Danuta Krzemień; Wiesław Martynowska; Jolanta Miśkiewicz; Jerzy Swaton; Czesław Mrowiński; Bronisław Paluszyński; Włodzimierz Zarychta; Mieczysław Humka; Ewa Strzelecka; Grzegorz Pabiniak; Ewa Jarzębińska-Lewaciak; Anna Indeka; Teresa Kukieła; Iwona Bukowska-Krawczyk; Halina Głogowska; Zofia Pieloch; Maria Krzemińska-Baranowska; Andrzej Niwicki; Marek Lesiak; Bożena Grabiszewska; Jacek Kałucki. Niestety nie uczestniczyła już w tym Jubileuszu św. Pamięci nasza Koleżanka Teodozja Woźniak, którą uczciliśmy wspomnieniem.

Spotkanie nasze zakończyło się optymistycznym wezwaniem, że wszyscy spotkamy się za następne pięć lat, w roku 2023 jesienią, na kolejnym Jubileuszu.

Mieczysław Humka, uczestnik spotkania.

ZAPROSZENIE

Rada Okręgowej Izby Radców Prawnych w Łodzi zaprasza dzieci do udziału w imprezie gwiazdkowej, która odbędzie się w dniu 5 stycznia 2019 r. (sobota) w godzinach 11.00-14.00 w Stacji Nowa Gdynia, Zgierz, ul. Sosnowa 1.

Wszystkich Milusińskich w wieku 3-12 lat zapraszamy tym razem do udziału w zabawie o charakterze sportowo-rozrywkowym.

W programie imprezy znajdzie się wiele atrakcji : m. in : zabawy taneczne z wodzirejem dla najmłodszych dzieci i ich rodziców, konkurencje sportowe z instruktorem dla nieco starszych dzieci rozgrywki na kręgle dla najstarszych dzieci i wiele innych atrakcji które niech pozostaną niespodzianką. Nie zabraknie oczywiście Mikołaja, który wręczy wszystkim dzieciom paczki świąteczne.

Prosimy o potwierdzanie uczestnictwa dzieci w imprezie najpóźniej do dnia 2 stycznia 2019 r. na adres email: ewa.kawczynska@oirplodz.pl lub telefonicznie (42) 673 41 05 wew. 26.

Z uwagi na komfort zabawy i miejsce, w którym się ona odbywa prosimy wszystkich jej uczestników, a więc zarówno dzieci jak i rodziców o zabranie ze sobą obuwi sportowego na zmianę.

Szczegóły organizacyjne:

Wjazd do obiektu od strony Łodzi , ul. Okulickiego i od strony Zgierza ul. Sosnową. Wjazd na hasło: Okręgowa Izba Radców Prawnych .Przy wjeździe należy pobrać bilet parkingowy, który trzeba zabrać ze sobą i przed wyjazdem dać do zeskanowania w recepcji hali, w której odbywa się impreza. Umożliwi to wyjazd bez uiszczania opłaty parkingowej.

Impreza odbywa się w Hali Sportowej . Po wjeździe na teren obiektu należy się kierować do recepcji hali sportowej.

Okręgowa Rada Adwokacka w Łodzi, Izba Komornicza w Łodzi,
Okręgowa Izba Radców Prawnych w Łodzi, i Izba Notarialna w Łodzi,
Stowarzyszenie Sędziów Polskich „Iustitia” Oddział w Łodzi zapraszają na:

BAL PRAWNIKÓW

Uczestników czeka jak zwykle wiele atrakcji.

**Gwiazdą wieczoru będzie
Rafał Brzozowski z zespołem**

Przewidujemy również dodatkowe atrakcje i niespodzianki

BAL ODBEDZIE SIĘ W DNIU 7 LUTEGO 2019 R. W HOTELU ANDELS
(W GODZINACH 20.00 – 3.00)

KOSZT ZAPROSZENIA DLA JEDNEJ OSOBY 250 ZŁ

Za zaproszenie można zapłacić przelewem na konto Okręgowej Rady Adwokackiej
86 1020 3352 0000 1102 0191 5693 (w tytule wpłaty prosimy podać reprezentowany
samo rząd) do dnia 30 stycznia 2019 r. Liczba miejsc ograniczona.
Zaproszenia będzie można odebrać od 25 stycznia 2019 r w siedzibach samorządów.

Sponsorem występu
Rafała Brzozowskiego jest:

Organizatorzy:

Dealer Audi | Volkswagen

Krotoski-Cichy

Łódź

www.krotoskicichy.com

Izba Komornicza
w Łodzi

Izba Notarialna
w Łodzi

OKRĘGOWA IZBA
RADCÓW PRAWNYCH
W ŁODZI

Orzecznictwo Sądu Apelacyjnego w Łodzi

Wyrok

z dnia 7 marca 2017 r. III AUa 161/16

Przewodnicząca: SSA Lucyna Guderska Sędziowie: SA Jacek Zajączkowski

SA Beata Michalska (spr.)

Stan ciąży nie jest okolicznością przesądzającą o zamiarze zawarcia fikcyjnej umowy o pracę. Sam fakt zatrudnienia kobiety w ciąży nie pozwala zakwestionować ważności umowy o pracę, jeżeli praca była faktycznie wykonywana w reżimie stosunku pracy a pracodawca świadczenie to przyjmował i wypłacał za nie umówione wynagrodzenie.

Sąd Apelacyjny w Łodzi, po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 7 marca 2017 r. w Łodzi sprawy I. K. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddziałowi w Ł. przy udziale zainteresowanej D. S. o podleganie ubezpieczeniom społecznym na skutek apelacji I. K. od wyroku Sadu Okręgowego w Ł. z dnia 3 grudnia 2015 r.

1. oddala apelację;
2. zasądza od I. K. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddziału w Ł. kwotę 1.800,00 (jeden tysiąc osiemset) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za drugą instancję.

Z uzasadnienia

Decyzją z 20 listopada 2013 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. stwierdził, że I. K. nie podlega, jako pracownik u płatnika składek D. S., prowadzącej działalność pod firmą „(...)”, obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i wypadkowemu od dnia 17 kwietnia 2013 roku. W odwołaniu z 20 grudnia 2013 roku I. K. wniosła o zmianę zaskarżonej decyzji i ustalenie, że podlegała, jako pracownik u płatnika składek, obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym od daty zawarcia ważnej umowy o pracę, tj. od dnia 17 kwietnia 2013 roku. Odwołująca się zarzuciła naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 6 ust. 1 pkt 1 i art. 8 ust. 1 i art. 11 i art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych w zw. z art. 2 k.p., poprzez ich niezastosowanie w sytuacji, gdy została prawidłowo zgłoszona przez płatnika składek do ubezpieczeń społecznych, a umowa o pracę była faktycznie realizowana.

W odpowiedzi organ rentowy wnioś od oddalenia odwołania.

Sąd Okręgowy w Ł. wyrokiem z 3 grudnia 2015 roku oddalił odwołanie oraz zasądził od odwołującej się na rzecz organu rentowego zwrot kosztów zastępstwa procesowego.

Rozstrzygnięcie to poprzedziły następujące ustalenia faktyczne:

D. S. w okresie od 1 kwietnia 1994 roku do 30 września 2011 roku prowadziła pozarolniczą działalność gospodarczą w Ł., przy ul. (...). Przedmiotem działalności były uprawy rolne połączone z chowem i hodowlą zwierząt (działalność mieszana). W ramach tej działalności prowadziła dodatkowo lodziarnię we własnym lokalu przy ul. (...). Od 2011 roku jest uprawniona do emerytury. Płatnik składek jest matką odwołującej się. I. K. ma wykształcenie wyższe, posiada tytuł magistra grafiki komputerowej i multimedków. Dotychczas była zatrudniona na stanowiskach sprzedawcy, pracownika fizycznego, barmanki – kelnerki – grafika oraz pracownika produkcji. Od 1 czerwca 2000 roku prowadzi własną działalność gospodarczą pod firmą I. K. „(...)” oraz „(...)” – lodziarnię przejętą od mamy. Adres głównego miejsca wykonywania działalności to Ł., ul. (...), adres dodatkowego miejsca wykonywania działalności to Ł., ul. (...). Przedmiotem działalności jest transport drogowy towarów, produkcja lodów, działalność agentów zajmujących się sprzedażą drewna i materiałów budowlanych. Posiada licencję na wykonywanie krajowego transportu drogowego rzeczy ważną od 13 grudnia 2010 roku. Mama pomagała jej nieodpłatnie w sprzedaży lodów w razie potrzeby. Z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej odwołująca rozliczała i opłacała składkę na ubezpieczenie społeczne

ne od najniższej podstawy. Odwołująca ma troje starszych dzieci. I. K. z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej w 2012 roku pod firmą „(...)” osiągnęła dochód w wysokości 9.306,88 złotych, natomiast pod firmą „(...)” poniosła stratę w wysokości 79.252,41 złotych (80.138,08 złotych – z uwzględnieniem różnicy remanentowej). Jak ustalił Sąd I instancji, w okresie od 27 lutego 2013 roku do 29 marca 2013 roku zawiesiła działalność gospodarczą. Miała problemy z płatnościami od kontrahenta firmy „(...)”. Poprosiła matkę, aby otworzyła działalność gospodarczą i zatrudniła ją w lodziarni. Z dniem 15 kwietnia 2013 roku D. S. zarejestrowała ponownie pozarolniczą działalność gospodarczą pod firmą „(...)” pod tym samym adresem. Przedmiotem działalności była produkcja lodów, działalność restauracji i innych stałych placówek gastronomicznych, działalność ruchomych placówek gastronomicznych oraz pozostała usługowa działalność gastronomiczna. Tego samego dnia udzieliła córce pełnomocnictwa na czas nieokreślony w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej. Pełnomocnictwo obejmowało reprezentowanie firmy przed osobami trzecimi, wystawianie i pobieranie faktur, reprezentowanie firmy przed urzędem skarbowym i organem rentowym, zaciąganie zobowiązań związanych z działalnością, podpisywanie i zawieranie umów z kontrahentami. Na podstawie umowy o pracę z 17 kwietnia 2013 roku zawartej na czas nieokreślony matka zatrudniła córkę na stanowisku kierownika – sprzedawcy w pełnym wymiarze czasu pracy za wynagrodzeniem 4.500 złotych brutto miesięcznie, płatne na podstawie listy płac do ostatniego dnia miesiąca w sie-

dzibie firmy. Jako miejsce wykonywania pracy wskazano lodziarnię w Ł., przy ul. (...). W momencie sporządzenia umowy o pracę odwołująca spodziewała się czwartego dziecka, o czym płatnik składek wiedział. Ze spornego okresu zatrudnienia skarżącej u płatnika składek została sporządzona dokumentacja pracownicza, m.in. zaświadczenie lekarskie z 16 kwietnia 2013 roku o braku przeciwwskazań zdrowotnych do podjęcia zatrudnienia na stanowisku kierownika – sprzedawcy, kwestionariusz osobowy, karta szkolenia wstępnego w dziedzinie bhp, ocena ryzyka zawodowego, oświadczenie pracownika dla celów obliczania miesięcznych zaliczek na podatek dochodowy od osób fizycznych, informacje o warunkach zatrudnienia, oświadczenie o zapoznaniu się z informacją dotyczącą wykazu prac wzbronionych kobietom w zakładzie pracy oraz o prawach kobiet w ciąży. Nie sporządzono pisemnego zakresu obowiązków. Płatnik składek dokonał zgłoszenia pracownika do ubezpieczeń w dniu 23 kwietnia 2013 roku. Odwołująca się nie miała ustalonych stałych godzin pracy, wykonywała czynności w lodziarni zależne od potrzeb produkcyjnych oraz sprzedażowych. Zajmowała się produkcją lodów, przygotowaniem deserów i ich sprzedażą, sprzątnięciem, pokwitowała odbiór faktur za produkty zakupione na potrzeby lodziarni, odebrała fakturę z biura rachunkowego. Matka pomagała jej przy sprzedaży. Od 10 czerwca 2013 roku stała się niezdolna do pracy. Płatnik składek nie zatrudnił w okresie jej niezdolności do pracy nowego pracownika. Ubezpieczona od 23 października 2013 roku korzysta z urlopu macierzyńskiego, a od września 2014 roku ponownie pro-

wadziła lodziarnię w ramach własnej działalności gospodarczej. Rozliczała i opłacała składkę z tego tytułu od kwoty 1800 złotych. Z dniem 17 listopada 2014 roku zaprzestała wykonywania działalności gospodarczej i z dniem następnym wykreślono ją z wpisu do rejestru. D. S. z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej w 2013 roku osiągnęła przychód w wysokości 9.640,56 złotych. Miesięczne przychody wynosiły od 342,56 złotych do 1659 złotych. W 2014 roku zainteresowana wykazała dochody w następującej wysokości: styczeń - 1.189,56 złotych; luty - 1.520 złotych; marzec - 1.721 złotych; kwiecień - 7.556 złotych; maj - 6.523 złotych, czerwiec - 6.598 złotych; lipiec - 5.385 złotych, sierpień - 13.053,33 złotych.

I. K. z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej w 2013 roku pod firmą „(...)” osiągnęła dochód w wysokości 29.888,46 złotych (59.182,61 złotych – z uwzględnieniem różnicy remanentowej), natomiast pod firmą „(...)” poniosła stratę w wysokości 58.295,83 złotych (80.138,08 złotych - z uwzględnieniem różnicy remanentowej). Wnioskodawczyni w każdym miesiącu 2013 roku wykazywała koszty prowadzenia działalności pod firmą „(...)”. Przychód został wykazany w miesiącu sierpniu 2013 roku.

W świetle tak poczynionych ustaleń faktycznych Sąd Okręgowy doszedł do przekonania, że odwołanie nie zasługuje na uwzględnienie, uznając, że w spor-

nym okresie od 17 kwietnia 2013 roku odwołująca się nie świadczyła pracy na podstawie podpisanej i rzekomo zawartej umowy o pracę z matką. Przez ponad 13 lat prowadziła lodziarnię w ł. w ramach własnej działalności, przejęła ją od matki, która z dniem 30 września 2011 roku zaprzestała prowadzenia działalności gospodarczej i nabyła uprawnienia do emerytury.

W dacie zawierania spornej umowy o pracę odwołująca była w 4 miesiącu ciąży. Sąd nie dał wiary, że przyczyną, dla której I. K. prosiła swą matkę o podjęcie działalności był fakt, iż miała duże problemy finansowe związane z drugą gałęzią swojej działalności, tj. usługami transportowymi w związku z nieregulowaniem płatności przez kontrahentów. Z dokumentacji finansowej ubezpieczonej dotyczącej jej dochodów z działalności gospodarczej wynika bowiem, że z tytułu prowadzenia firmy transportowej osiągnęła dochód, natomiast to z tytułu prowadzenia kawiarni odwołująca wykazywała straty. Pomimo długotrwałej nieobecności odwołującej płatnik nie zatrudnił pracownika na jej miejsce. W kawiarni, w trakcie nieobecności I. K., pomagać miała jej ciocia, będąca siostrą zainteresowanej, co potwierdzone zostało również w zeznaniach świadka Z. G. W ocenie Sądu świadek musiał udzielać pomocy rodzinnej siostrzenicy, także we wcześniejszym okresie, albowiem świadek przyznał, że nie trzeba było jej przyuczać do pracy, dlatego też zainteresowana miała nie zdecydować się na zatrudnienie osoby obcej. Z. G. nie otrzymywała wynagrodzenia za

świadczoną pomoc i nie miała zawartej umowy o pracę, dlatego w ocenie Sądu nie można przyjąć, że zastępowała nieobecną odwołującą się, która była zatrudniona w pełnym wymiarze czasu pracy z wysokim wynagrodzeniem.

Sąd Okręgowy podkreślił, że odwołująca się przed zawarciem umowy o pracę w ramach działalności gospodarczej wykonywała takie same prace – produkcja i sprzedaż lodów, a materiał dowodowy wskazuje, że nie było żadnej różnicy między charakterem pracy w okresie poprzedzającym zawarcie spornej umowy o pracę i później. Co więcej, płatnik składek już w dniu zarejestrowania działalności udzielił ubezpieczonej pełnomocnictwa na czas nieokreślony w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej. Dlatego Sąd Okręgowy uznał, że brak dowodów na to, że odwołująca się świadczyła pracę w reżimie charakterystycznym dla stosunku pracy. Nadto w całym spornym okresie zatrudnienia odwołująca wykazywała koszty uzyskania przychodu z tytułu prowadzenia kawiarni w Ł., w tym koszty ponoszone z tytułu wynagrodzeń, która z formalnego punktu widzenia była prowadzona przez płatnika składek.

To wskazuje, że odwołująca się nadal pozostawała pracodawcą dla sezonowego pracownika kawiarni, o którym mowa w zeznaniach odwołującej i świadka Z. G. Dodatkowo Sąd I instancji zwrócił uwagę, że odwołująca się nie miała ustalonych stałych godzin pracy, jej czas pracy był wyznaczany przez

potrzeby produkcyjne oraz popyt na lody, który był zależny od pogody, pory dnia i dnia tygodnia, co wskazuje, że sama decydowała, w jakich godzinach będzie świadczyć pracę. Tymczasem z załączonej do umowy o pracę informacji o warunkach zatrudnienia, wynika, iż obowiązywała ją dobową norma czasu pracy u pracodawcy w wymiarze 8 godzin, natomiast obowiązująca ją tygodniowa norma czasu pracy w przeciętnym pięciodniowym tygodniu pracy wynosiła 40 godzin. Jednocześnie wskazano, że praca trwa od poniedziałku do niedzieli w ustalonych godzinach. Powyższe, zdaniem Sądu Okręgowego, wskazywało, że złożona dokumentacja została sporządzona dla innych celów. Strona odwołująca nie przedstawiła też dowodów na potwierdzenie, że płatnik w ogóle wypłacał pracownikowi umówione wynagrodzenie w wysokości 4.500 złotych brutto miesięcznie. Przy czym z przedłożonej przez zainteresowaną ewidencji przychodów wynika, iż w żadnym miesiącu 2013 roku nie osiągnęła przychodu, który pozwoliłby jej na zapłacenie umówionego wynagrodzenia. Brak jest podstaw do przyjęcia, że było wypłacane gotówką, albowiem z przedłożonego zestawienia operacji na koncie płatnika składek wynika, że nie dokonywała ona wypłat gotówki, a jedynie opłacała składki do organu rentowego oraz podatek do Urzędu Skarbowego. W świetle tych okoliczności Sąd Okręgowy uznał, że celem płatnika składek nie było zatrudnienie pracownika na podstawie umowy o pracę, a szczególnie z wynagrodzeniem w kwocie wynikającej z kwestionowanej umowy. Sąd Okręgowy dodał, że odwołująca mogła wykonywać pewne czynności w spornym okresie zatrudnie-

nia na rzecz płatnika składek, jednakże zgromadzony materiał dowodowy nie pozwala ustalić, by czynności te wykonywała w reżimie stosunku pracy. Sąd Okręgowy nie dał wiary zeznaniom odwołującej się, w których wskazywała na realność zawartej pomiędzy nią a płatnikiem składek umowy o pracę, faktycznego świadczenia pracy w ramach tej umowy oraz że zatrudnienie wnioskodawczyni nastąpiło z uwagi na rzeczywistą potrzebę pracodawcy.

W tym stanie rzeczy, Sąd Okręgowy uznał, że umowa o pracę z 17 kwietnia 2013 roku zawarta między I. K., a matką D. S. jest nieważna, bowiem została zawarta dla pozorów zgodnie z art. 83 § 1 k.c.

Zdaniem Sądu Okręgowego, analiza zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego prowadzi do wniosku, że rejestracja pozarolniczej działalności gospodarczej przez płatnika składek, formalne przejęcie przez D. S. prowadzonej przez odwołującą się kawiarni i utworzenie dla niej stanowiska pracy kierownika – sprzedawcy odbyło się na potrzeby usankcjonowania kwestionowanej umowy. Odwołująca sama ustalała swoje zadania, decydowała o tym, w jaki dzień należy prowadzić produkcję, a także w jakich godzinach wykonuje czynności oraz dokonywała zakupów na potrzeby kawiarni. Nie występował element pracowniczego podporządkowania, a czynności wykonywane przez odwołującą nie od-

bywały się w reżimie charakterystycznym dla stosunku pracy, tj. zgodnie z dyspozycją art. 22 k.p. Brak dowodów potwierdzających okoliczność, że charakter obecności I. K. w kawiarni, którą wcześniej prowadziła samodzielnie, zmienił się po zawarciu umowy o pracę. W rezultacie Sąd Okręgowy na podstawie art. 47714 § 1 k.p.c. oddalił odwołanie.

Rozstrzygnięcie Sądu Okręgowego zaskarżyła apelacją z dnia 4 stycznia 2016 roku w całości odwołująca się, zarzucając mu naruszenie:

-art. 22 § 1 k.p., poprzez jego niewłaściwe zastosowanie w okolicznościach faktycznych sprawy i uznanie, że stosunek prawny łączący ubezpieczoną i płatnika składek nie nosił konstytutywnych cech stosunku pracy, a co za tym idzie wykonywane na rzecz płatnika składek przez odwołującą czynności nie odbyły się w reżimie charakterystycznym dla tego stosunku;

-art. 6 ust. 1 pkt 1, art. 11 ust. 1 oraz art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych, poprzez ich niewłaściwe zastosowanie i uznanie, iż wnioskodawczym nie podlega ubezpieczeniom społecznym, jako pracownik -naruszenie przepisów postępowania, które miały wpływ na rozstrzygnięcie, tj. art. 233 § 1 k.p.c., poprzez dowolną, a nie swobodną ocenę zgromadzonego materiału dowodowego polegającą na: częściowym odmówieniu wiarygodności zeznaniom ubezpieczonej, co do realności zawartej pomiędzy nią, a płatnikiem

składek umowy o pracę oraz faktycznego wykonywania powierzonych jej w ramach zawartego stosunku pracy czynności; nieuprawnionym przyjęciu, iż ubezpieczona w ramach łączącego ją z zainteresowaną stosunku pracy zajmowała się również księgowością i finansami prowadzonej przez płatnika składek działalności gospodarczej, podczas gdy ustalenia te są sprzeczne z konsekwentnymi zeznaniami tej ostatniej; nieuzasadnionym przyjęciu przez Sąd I instancji, iż obie strony wiedziały o przyszłej niezdolności ubezpieczonej do pracy i korzystania przez nią z urlopu macierzyńskiego, podczas gdy z przedłożonego zaświadczenia lekarskiego z dnia 16 kwietnia 2013 roku wynika brak przeciwwskazań zdrowotnych do podjęcia zatrudnienia u płatnika składek na stanowisku kierownik – sprzedawca; nieuzasadnionym przyjęciu, że skoro płatnik składek nie zatrudnił na stanowisku ubezpieczonej w okresie jej niezdolności do pracy innego pracownika, to brak było uzasadnienia dla zawartej umowy o pracę pomiędzy stronami, podczas gdy z zeznanego materiału dowodowego wynika, iż w tym okresie zainteresowana była wspomagana przez swoją siostrę, która faktycznie zastępowała ubezpieczoną; nieuzasadnionym przyjęciu, że skoro zainteresowana udzieliła ubezpieczonej pełnomocnictwa na czas nieokreślony w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej, to wyklucza to istnienie cechy podporządkowania pracowniczego, a ubezpieczoną traktować należy jak właściciela lodziarni; przekroczeniu zasady swobodnej oceny dowodów wyrażającej się w przekonaniu Sądu I instancji, że materiał dowodowy świadczy o tym, iż strony pozornie zawarły

umowę o pracę, bowiem zatrudnienie było wykonywane na innej podstawie niż umowa o pracę, podczas gdy brak jest ku takiemu twierdzeniu podstaw.

W świetle tak sformułowanych zarzutów apelująca wniosła o zmianę zaskarżonego orzeczenia Sądu I instancji, poprzez uwzględnienie wniesionego odwołania w całości, tj. o ustalenie, że ubezpieczona I. K. od dnia 17 kwietnia 2013 roku podlega obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym, jako pracownik u płatnika składek D. S. „(...)”.

W toku rozprawy apelacyjnej w dniu 7 marca 2017 roku pełnomocnik organu rentowego wniósł o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych, tj. w kwocie 3.600 złotych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest bezzasadna i jako taka podlega oddaleniu.

Na wstępie należy zauważyć, że osoby posiadające tytuł do obowiązkowego ubezpieczenia emerytalnego i rentowych, do obowiązkowego lub dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego, a także ubezpieczenia wypadkowego wymienione są w przepisach art. 6 ust. 1, art. 11 ust. 1 i 2 oraz art. 12

ustawy z 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jednolity: Dz. U. z 2016 r. poz. 963 z późn. zm.; dalej jako: ustawa o s.u.s.). Z mocy wskazanych norm pracownicy podlegają obowiązkowemu ubezpieczeniu emerytalnemu, rentowemu, chorobowemu i wypadkowemu ex lege z chwilą nawiązania stosunku pracy do czasu jego ustania – art. 13 pkt 1 ustawy. Zgłoszenie do ubezpieczenia odnosi jednak swój cel tylko wtedy, gdy osoba zgłoszona jest pracownikiem, a więc gdy skutecznie nawiązany został stosunek pracy. W niniejszej sprawie organ rentowy i Sąd I instancji słusznie zakwestionowali ważność umowy o pracę zawartej między odwołującą się, a zainteresowaną w dniu 17 kwietnia 2013 roku w oparciu o treść art. 83 § 1 k.c. i art. 22 k.p. Przez nawiązanie stosunku pracy pracownik zobowiązuje się do wykonywania pracy określonego rodzaju na rzecz pracodawcy i pod jego kierownictwem oraz w miejscu i czasie wyznaczonym przez pracodawcę, a pracodawca do zatrudniania pracownika za wynagrodzeniem (art. 22 § 1 k.p.). O tym, czy strony istotnie nawiązały umowę o pracę nie decyduje formalne zawarcie (podpisanie) umowy nazwanej umową o pracę, lecz faktyczne i rzeczywiste realizowanie na jej podstawie elementów charakterystycznych dla stosunku pracy – przede wszystkim świadczenie pracy przez pracownika z zamiarem wykonywania obowiązków pracowniczych, czyli świadczenie pracy podporządkowanej, w charakterze pracownika, w czasie i miejscu oznaczonym przez pracodawcę na jego rzecz i ryzyko oraz za wynagrodzeniem. Tym samym w odniesieniu do umowy o pracę pozorność polega na

tym, że strony nie zamierzają osiągnąć skutków wynikających z tej umowy, a określonych w art. 22 k.p. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 stycznia 2008 r., I UK 223/07, LEX nr 442836, wyrok z dnia 5 października 2006 r., I UK 120/06, OSNP 2007/19-20/294, M. Raczkowski „Pozorność w umownych stosunkach pracy” Lexis-Nexis, W-wa 2010, s. 200-202, wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z 4 marca 2014r. , III AUa 953/13).

W przedmiotowej sprawie należało dokonać oceny ważności umowy o pracę z 17 kwietnia 2013 roku, zawartej między odwołującą się, a zainteresowaną na czas nieokreślony w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku kierownika – sprzedawcy z wynagrodzeniem w kwocie 4500 złotych miesięcznie brutto – jako tytułu do objęcia odwołującej się obowiązkowymi ubezpieczeniami społecznymi na podstawie art. 6 ust. 1 pkt 1, art. 11 ust. 1 oraz art. 12 ust. 1 ustawy o s.u.s. Przy czym spór sprowadzał się zasadniczo do ustalenia, czy po zawarciu umowy o pracę w okresie od 17 kwietnia 2013 roku charakter pracy, rodzaj wykonywanych obowiązków i zakres odpowiedzialności odwołującej się uległ zmianie w porównaniu do czynności wykonywanych przez nią przed tą datą w ramach prowadzonej działalności gospodarczej.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, zaskarżony wyrok jest prawidłowy i znajduje oparcie zarówno w zgromadzonym w sprawie materiale dowodowym, jak i obowiązujących przepisach prawa. Sąd Okręgowy w sposób

właściwy przeprowadził postępowanie dowodowe, dokonał analizy zebranych dowodów, nie naruszając zasady swobodnej ich oceny i w oparciu o zasadnie przyjęty stan faktyczny sprawy prawidłowo zastosował konkretnie przywołane przepisy prawa materialnego. Sąd Apelacyjny podzielił więc ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego i przyjął je za własne. Wynika z nich jednoznacznie, że strony stosunku pracy formalnie zawarły umowę o pracę, płatnik zgłosił pracownika do ubezpieczeń społecznych i opłacał za niego składki, ale nie wiązało się to z rzeczywistym realizowaniem po żadnej ze stron tego stosunku obowiązków charakterystycznych dla stosunku pracy, a wynikających z art. 22 § 1 k.p. Przypomnieć w tym miejscu wypada, że treścią stosunku pracy jest obowiązek osobistego wykonywania pracy określonego rodzaju przez pracownika pod kierownictwem, na rzecz i na ryzyko pracodawcy oraz obowiązek pracodawcy zatrudniania pracownika przy umówionej pracy i wypłacania mu wynagrodzenia za pracę. W stosunku tym pracownik jest zobowiązany do świadczenia pracy określonego rodzaju w sposób podporządkowany kierowniczej roli pracodawcy i ma to być praca świadczona na rzecz tego pracodawcy. Cech takich nie sposób dostrzec w okolicznościach faktycznych, wyłaniających się z przedłożonych w niniejszej sprawie dowodów, dotyczących rzekomego zatrudnienia odwołującej się. Ich ocenę, wnikliwie uargumentowaną w uzasadnieniu Sądu I instancji, Sąd Apelacyjny w pełni akceptuje, podziela i przyjmuje za własną. Ze zgromadzonych w sprawie dowodów, w tym m.in. z zeznań samej ubezpieczonej nie wynika, by praca, realizowana

po 17 kwietnia 2013 roku rzekomo w oparciu o umowę o pracę, różniła się w jakikolwiek sposób od pracy wykonywanej przez nią, jako właścicielki lodziarni „(...)”, która wcześniej przez 13 lat wykonywała takie same obowiązki w ramach prowadzonej osobiście działalności gospodarczej. Skarżąca, jako pracownik nie miała sprecyzowanego zakresu obowiązków, wykonywała w lodziarni czynności zależne od potrzeb produkcyjnych oraz sprzedażowych. Choć, zgodnie z umową, miała pracować 8 godzin na dobę, w rzeczywistości nie miała sztywnych godzin pracy. Co wskazuje, jak słusznie zauważył Sąd Okręgowy, na fikcyjność dokumentacji pracowniczej w tym zakresie. Natomiast do zadań płatnika należeć miały bliżej niesprecyzowane kwestie finansowe i księgowość. Przy czym to odwołująca się kwitowała obiór faktur, odbierała je z biura rachunkowego. Posiadała też pełnomocnictwo wystawione jej przez matkę na czas nieokreślony w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej, w tym – co istotne – do reprezentowania firmy przed osobami trzecimi, wystawiania i pobierania faktur, reprezentowania firmy przed urzędem skarbowym i organem rentowym, zaciągania zobowiązań związanych z działalnością, podpisywania i zawierania umów z kontrahentami – słowem do prowadzenia wyżej wymienionej działalności w ogóle. Udział zainteresowanej, wbrew temu, co stara się wykazać apelująca, sprowadzał się zatem do zarejestrowania działalności gospodarczej, rzekomego zatrudnienia odwołującej w charakterze pracownika, zgłoszenia jej do ubezpieczeń społecznych, a następnie udzielenia pełnego zakresu plenipotencji umożliwiających

w rzeczywistości zarządzenie i prowadzenie ww. działalności „jak właściciel”. Przy czym już w sierpniu 2014 roku płatnik składek zaprzestała działalności. Rację ma apelująca, że co do zasady samo wystawienie pełnomocnictwa pracownikowi do prowadzenia czynności w ramach działalności gospodarczej w imieniu pracodawcy nie wpływa na ważność umowy o pracę, jednak w niniejszej sprawie pełnomocnictwo to udzielono w szczególnych okolicznościach, które słusznie zaakcentował Sąd Okręgowy. Przed zawarciem umowy o pracę i po jej zawarciu odwołująca się wykonywała bowiem takie same czynności, a przy tym rola podmiotu prowadzącego tę działalność jest niejasna, co nasuwa uzasadnione wątpliwości, czy w ogóle doszło zmiany podmiotu prowadzącego lodziarnię i w rezultacie – czy doszło do zawarcia ważnej umowy o pracę w tak opisanej sytuacji faktycznej. Nie ustalono w niniejszej sprawie żadnego logicznego i uzasadnionego powodu do zmiany podmiotu prowadzącego tę samą działalność od szeregu lat, ani też istotnych okoliczności odróżniających działalność odwołującej się w ramach stosunku pracy i w ramach wcześniejszej własnej działalności gospodarczej. Z tego punktu widzenia Sąd Okręgowy słusznie zwrócił uwagę na brak elementu pracowniczego podporządkowania pracodawcy. Nie można też uznać, aby ubezpieczona po 17 kwietnia 2013 roku świadczyła pracę „na rzecz” pracodawcy. Przeciwnie, jak ustalił Sąd Okręgowy, w każdym miesiącu 2013 roku (a więc już po jej zatrudnieniu przy prowadzeniu lodziarni) wykazywała koszty prowadzenia tej samej lodziarni w ramach własnej działalności gospodarczej,

również koszty zatrudnienia pracownika sezonowego (od 2 maja 2013 roku). Nie mogła przy tym prowadzić jednocześnie tej samej lodziarni w ramach umowy o pracę i w ramach własnej działalności gospodarczej. Nie wykazano również, aby pracodawca wypłacił pracownikowi umówione wynagrodzenie. Twierdzenie, że wypłata przez przedsiębiorcę co miesiąc kwoty 4500 złotych brutto odbywała się gotówką bez pokwitowania, jest sprzeczne z zasadami logiki i doświadczenia życiowego. Nadto, jak słusznie wskazał Sąd Okręgowy, wypłata tego wynagrodzenia nie mogła być pokryta z przychodów z działalności z uwagi na ich znikomą wielkość. Nie wykazano też, aby miała odzwierciedlenie w operacjach na rachunku bankowym płatnika. Dodatkowo wysokość wynagrodzenia ustalona na kwotę 4.500 złotych brutto nie znajduje uzasadnienia ani w rodzaju pracy i zakresie powierzonych obowiązków, ani też ostatecznie w kondycji finansowej firmy, co szczegółowo ustalił i przeanalizował Sąd I instancji. Odwołująca się, prowadząc samodzielnie taką samą działalność gospodarczą, odprowadzała składki od najniższej podstawy i po zakończeniu okresu świadczeń z tytułu urodzenia dziecka od września 2014 roku ponownie prowadziła tę działalność i opłacała składkę na ubezpieczenie społeczne od kwoty 1.800 złotych, a z dniem 17 listopada 2014 roku działalności tej zaprzestała. Powyższe okoliczności wskazują, że przekształcenie podmiotowe w zakresie prowadzenia lodziarni było tylko czasowe – po okresie świadczeń z tytułu urodzenia dziecka odwołująca się ponownie prowadziła lodziarnię w ramach własnej działalności gospodarczej, a zainteresowana swoją działalność

zakończyła. Ponadto z ustaleń Sądu Okręgowego wynika, że D. S. z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej osiągnęła w roku 2013 przychód w wysokości 9.640,56 złotych. Miesięczne przychody wynosiły wówczas od 342,56 złotych do 1.659 złotych, co nie uzasadnia ustalenia wynagrodzenia pracownika w kwocie 4.500 złotych. Zatem celem stron nie było prowadzenie działalności gospodarczej przynoszącej zyski, lecz stworzenie pracowniczego tytułu do ubezpieczeń dla I. K. W okresie długotrwałej absencji odwołującej się pracodawca nie zatrudniła na jej miejsce innego pracownika. Rację ma apelująca, że stan ciąży nie jest okolicznością przesądzającą o późniejszej niezdolności do pracy, a tym bardziej o zamiarze zawarcia fikcyjnej umowy o pracę. Tym niemniej jest to jeden z całego szeregu istotnych okoliczności w sprawie wskazujących na zamiar stron spornej umowy o pracę i wbrew twierdzeniom apelującej, okoliczność ta przy uwzględnieniu wszystkich innych ustalonych wyżej faktów, ma wpływ na ocenę ważności zawartej umowy o pracę. Zatrudnienie kobiety w ciąży nie pozwala zakwestionować ważności umowy o pracę, jeżeli praca była faktycznie wykonywana w reżimie stosunku pracy, a pracodawca świadczenie to przyjmował i wypłacał za nieumówione wynagrodzenie, co jednak w niniejszej sprawie, jak słusznie wykazał Sąd Okręgowy, nie wystąpiło.

W tym stanie rzeczy brak jest podstaw pozwalających przyjąć, że I. K. skutecznie zawarła ze swą matką D. S.

umowę o pracę, a jej postanowienia realizowała zgodnie z treścią umowy i reżimem stosunku pracowniczego, opisanym w art. 22 § 1 k.p. Twierdzenia apelującej pozostają jedynie w sferze niczym niepopartych twierdzeń. Nie jest bowiem rzeczą Sądu zarządzenie dochodzeń w celu uzupełnienia lub wyjaśnienia twierdzeń stron i wykrycia środków dowodowych pozwalających na ich udowodnienie, ani też Sąd nie jest zobowiązany do przeprowadzenia z urzędu dowodów zmierzających do wyjaśnienia okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy (art. 232 k.p.c.). Obowiązek przedstawienia dowodów spoczywa na stronach (art. 3 k.p.c.), a ciężar udowodnienia faktów mających dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie (art. 227 k.p.c.) spoczywa na stronie (art. 6 k.c.), która z faktów tych wywodzi skutki prawne (por. wyrok SN z 17 grudnia 1996 r., I CKU 45/96, wyrok SN z dnia 7 października 1998 r., II UKN 244/98). Tak scharakteryzowanemu obowiązkowi I. K., w opinii Sądu Apelacyjnego, nie sprostała. Za wystarczający dowód nie sposób uznać również przedłożonej w sprawie dokumentacji pracownicznej. Jak słusznie, bowiem zauważył Sąd Apelacyjny w ł. w wyroku z dnia 1 października 2015 roku dokumentacja kadrowa potwierdza jedynie fakt formalnego jej sporządzenia, a nie potwierdza faktycznego realizowania umowy o pracę. Przepis art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy o s.u.s. stanowi o obowiązkowym ubezpieczeniu pracowników, a więc osób rzeczywiście zatrudnionych, a nie tych, które tylko umowę podpisały (por. wyrok SA w Łodzi z dnia 1 października 2015 r., sygn. akt III AUa 144/15, opubl. w Legalis 1360808).

W świetle powyższych okoliczności Sąd Apelacyjny nie dostrzegł żadnych podstaw mogących przemawiać za uchyleciem lub zmianą zaskarżonego orzeczenia. Argumentów w tym kierunku nie dostarcza w żadnym wypadku apelacja odwołująca się, której zarzuty ocenić należy, jako bezzasadną polemikę z prawidłowymi ustaleniami i argumentami Sądu Okręgowego. Sąd Apelacyjny nie dostrzegł zatem zasadności podzielenia zarzutu dotyczącego rzekomego naruszenia przez Sąd I instancji art. 233 § 1 k.p.c. Wypada przypomnieć, że skuteczne postanowienie zarzutu naruszenia zasad swobodnej oceny dowodów wymaga od strony, odwołującej się do niego, aby wykazała, w odniesieniu zindywidualizowanych dowodów, na czym polegała w odniesieniu do nich nieprawidłowość postępowania Sądu w zakresie tej oceny i opartych na niej ustaleń. W szczególności: dlaczego przeprowadzonej przez Sąd oceny nie da się pogodzić z zasadami logicznego rozumowania i/lub regułami doświadczenia życiowego? Nie jest wystarczającym, dla uznania tego zarzutu za trafny, aby strona przeciwstawiła ocenie i ustaleniom faktycznym Sądu własnej wersji tychże. W takiej sytuacji bowiem polemika z nimi musiałaby zostać uznana za dowolną, nie uwzględniającą, że swobodna ocena dowodów przynależy do podstawowych elementów składających się na jurysdykcyjną kompetencję Sądu. Wobec tego skuteczne podważenie oceny i ustaleń może nastąpić wyjątkowo, gdy nieprawidłowości w tym zakresie po stronie Sądu niższej instancji mają rangę oczywistych, takich, które daje się potwierdzić w sposób nie budzący wątpliwości (por. wyrok SA w Krakowie, z dnia 10 listopada 2016 r. I ACa

760/16, opubl. w Legalis 1558632). Takich argumentów skarżąca jednak nie sformułowała.

W tym stanie rzeczy za bezzasadne należało także uznać argumenty dotyczące rzekomego naruszenia przez Sąd Okręgowy prawa materialnego tj. art. 22 § 1 k.p. oraz art. 6 ust. 1 pkt 1, art. 11 ust. 1 oraz art. 12 ust. 1 ustawy systemowej. Sąd I instancji, w oparciu o właściwie oceniony materiał dowodowy, zasadnie uznał, że strony umowy o pracę faktycznie nie zamierzały realizować jej postanowień, w tym pracownik nie świadczył pracy w warunkach reżimu stosunku pracowniczego, a pracodawca nie płacił umówionego wynagrodzenia. Stąd apelująca nie może podlegać z tego tytułu obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym stosownie do treści ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Apelacyjny uznając zaskarżony wyrok Sądu I instancji za prawidłowy i zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, działając na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację jako bezzasadną. (...).

Opracowała Sylwia Pastwa

Kobiety w walce o Niepodległość

28 listopada 1918 r. Naczelnik Państwa Józef Piłsudski podpisał „Dekret o ordynacji wyborczej do Sejmu Ustawodawczego”, który został ogłoszony 6 grudnia 1918 r. w „Dzienniku Praw”. Przyznawał on czynne i bierne prawo wyborcze wszystkim obywatelom państwa bez różnicy płci, którzy do dnia ogłoszenia wyborów ukończyli

21 lat. Ustanowienie tych praw odbyło się pod wpływem działającego na ziemiach polskich ruchu kobiecego, a także było wynikiem docenienia wkładu kobiet w działalność na rzecz odrodzenia niepodległego państwa polskiego. Polska była zatem jednym z pierwszych krajów, w którym kobiety uzyskały prawo wyborcze, tym samym,

[1] Członkowie Lubelskiego Towarzystwa Szerzenia Oświaty „Światło” z Natęczowej. Pierwsza z lewej siedzi Faustyna Morzycka (1864-1910), działaczka oświatowa, na której była wzorowana bohaterka noweli S. Żeromskiego „Sifaczka”; ze zbiorów cyfrowych Biblioteki Narodowej

znalazła się w czołówce państw z najbardziej demokratycznymi rozwiązaniami w zakresie przysługujących praw politycznych. W żadnej z później wydanych ordynacji wyborczych (z 1922 r. i 1935 r.) nie podważano zasadności tego rozwiązania.

Dokonując pewnej generalizacji można zauważyć, że narracje o walce na rzecz odzyskania przez Polskę niepodległości, ze względu na najbardziej oczywisty, semantyczny zakres samego słowa „walka”, koncentrują się na opisie działalności spiskowo-militarnej. Warto jednak pojęcie to rozumieć szerzej, zwłaszcza w dziewiętnastowiecznej rzeczywistości zaborów. Walkę o odrodzenie niepodległego państwa polskiego należałoby zatem postrzegać, tak jak robił to wybitny historyk, jeden z przedstawicieli krakowskiej szkoły historycznej – Michał Bobrzyński, jako „złożony, wielowątkowy proces, sumujący wszelką aktywność, naznaczoną rysem niepokorności wobec zaborców”. Dzięki takiemu spojrzeniu, oprócz działających na rzecz niepodległości organizacji spiskowo-paramilitarnych, uchwycone zostaną również te zajmujące się tajnym nauczaniem, a zdominowane przez kobiety. Jest to tym bardziej uzasadnione, że w dobie zaborów niezwykle istotną pozostawała walka o utrzymanie polskiej kultury i tożsamości narodowej.

Troska o zachowanie wartości narodowych oraz wychowanie w duchu polskich ideałów spoczywało w głównej mierze na kobietach. Matki-Polki tak miały wychować młode pokolenia, aby były one gotowe do walki o niepodległość Ojczyzny.

Kobiety polskie zaangażowały się w działalność oświatową we wszystkich trzech zaborach. Postulat dopuszczenia kobiet do edukacji był również jednym z głównych haseł polskich emancypantek, dla których nabywanie wiedzy oraz uczenie innych równało się z realizacją patriotycznego obowiązku. Działalność edukacyjna i wychowawcza dawała bowiem kobietom nie tylko sposobność do samorealizacji i samorganizowania się w przestrzeni życia publicznego, ale w okolicznościach wzmożonego ucisku narodowościowego była również jedną z form walki ze skutkami polityki rasyfikacyjnej i germanizacyjnej.

Ruch oświatowy w okresie po klęsce powstania styczniowego charakteryzował się różnorodnością oraz współpracą osób o różnym światopoglądzie. Począwszy od lat osiemdziesiątych XX w. w zaborze rosyjskim i pruskim rozbudowywała się sieć tajnych polskich szkółek elementarnych. Zainicjowane w Warszawie przez Cecylię Śniegocką funkcjonowały w okresie 1894-1906. Ich działalność została później przejęta przez legalnie działającą Polską Macierz Szkolną. Kółka tajnego nauczania powstawały także w innych miastach m.in. w Łodzi, Wilnie, Kielcach, Radomiu i Lublinie. Istotny był również ruch oświatowy działający na wsi, który obejmował zarówno dorosłych, jak i dzieci. Oprócz celów edukacyjnych miał on również przyczynić się do ukształtowania tożsamości narodowej wśród chłopów. W pracę oświatowego ruchu ludowego zaangażowane były m.in. Maria Wysłouchowa, Irena Kosmowska, Jadwiga Dziubińska i Jadwiga Jahołkowska.

P O L K I !

Gdy Kościuszko rozwijał sztandar powstania, do Was się zwrócił, i spełniłyście wówczas wasz obowiązek. Dziś bije dziejów Polski wyrocznia, od lat upragniona godzina. Dziś z zawieruchy wojennej, ze starcia potęg, które przed wiekiem unicestwiły nasz byt polityczny, wyniknąć ma, wyniknąć musi niepodległość Polski.

Tę chwilę chwycić w lot, tej chwili nie pozwolić przeminąć w jałowej targaninie, w momencie tym stworzyć **polski orężny czyn** — oto zadanie.

Zadanie to wziąć musi na swe ramiona naród cały, wołę do najwyższego podnieść napięcia, skupić myśli i serca, siły wyteńczyć, by płomień z Polski buchnął na świat dawną mocą i dawną Polski chwałą.

Polki! pomnijcie, że Wy narodu większość liczebna, że w rękach Waszych spoczywa często woła synów waszych, mężów i braci.

A nie wierzcie, gdy mówią Wam, iż godzina walki orężnej nie waszą jest godziną. Wojna jest polem czynów zarówno dla kobiet, jak dla mężczyzn i to rozumiano na zachodzie i to rozumiały matki i matki matek waszych w okresie tragicznych bojów powstańczych.

Przeświadczeniem tym kierowany wytworzył się był przed trzema laty, gdy oznaki zbliżającej się burzy wojennej widne już były w podziemiach życia naszego, związek kobiet, którego celem zorganizowanie pogotowia wojennego dla przyszłej armii polskiej.

Zaczątki prac **Ligi Kobiet Polskich** prowadzone były konspiracyjnie w ograniczonym, zamkniętym kole.

Lecz dziś, gdy na krwawych polach polyska znak Orła białego, gdy legiony polskie pod wodzą Piłsudskiego walczą bohatersko z odwiecznym wrogiem, z najstraszniejszym ciemięszą, najpodlejszym niszczycielem dusz polskich, żadnej Polce nie wolno dziś cofnąć się od czynnego udziału w dziele wyswobodzenia Ojczyzny.

Właściwie Wam natchnieniem dusz wiedzione pojmiecie ważność momentu dziejowego i mężnie na pole zapasów wojennych wysłacie synów, mężów i braci, a same obejmiecie wszystkie działy pracy pomocniczej, niezbędnej dla każdej armii.

W wasze ręce przejść musi intendentura wojska polskiego, dostawa zapasów żywnościowych, opieka nad rannymi, gromadzenie funduszków i t. d. i t. d.

Wy wreszcie zająć musicie zastępczo wszystkie opróżnione przez bojowników placówki życia społecznego.

Polki w waszych duszach są nieprzebrane skarby siły i twórczości. Sięgnijcie po nie, stańcie się istotnym **Pogotowiem wojennym narodu**, narodu, który chce, który musi zdobyć byt niezależny, zdobyć życie!

Wy bądźcie mu siłą bohaterską, co się nie ugnie, nie złamie, nie ustąpi do ostatniego tchu, do ostatniej kropli krwi, bądźcie siłą która zwycięży!..

Oto byliśmy dotąd niewolnikami pochyłymi służalczo w jarzmie przemocy, hańba była naszym chlebem powszednim... żyliśmy w ciemnościach.

Oto świta dzień...

Kobiety polskie! idźmy ku tej zorzy nowych dni śmiało, wytrwale, spokojnie i dumnie... przed nami... wolna Ojczyzna!

Liga Kobiet Polskich

Pogotowie wojenne

Warszawa 5 Sierpnia 1915 r.

397/1460

[2] Odezwa wzywająca Polki do walki za sprawę niepodległości, wydana przez Ligę Kobiet Polskich Pogotowia Wojennego (05.08.1915); ze zbiorów Archiwum Państwowego w Przemyślu

W nurcie radykalno-postępowym aktywnie działały m.in. Stefania Sempołowska, Władysława Weychert-Szymanowska, Iza Moszczeńska oraz Helena Radlińska.

W Królestwie Polskim funkcjonowało wiele instytucji, które podejmowały działalność oświatową. Warto tu wymienić m.in. zakonspirowane Kobięce Koło Oświaty Ludowej (1883-1894) czy warszawskie Towarzystwo Tajnego Nauczania (1904-1906). Po rewolucji 1905 r. aż do wybuchu I wojny światowej oficjalnie funkcjonowały Stowarzyszenie Nauczania Dorosłych Analfabetów oraz, wspomniana już, Polska Macierz Szkolna (zdelegalizowana przez władze rosyjskie pod koniec 1908 r.) Wy-

jątkową rolę odegrał też założony przez Jadwigę Szczawińską-Dawidową konspiracyjny Uniwersytet Latający, który dawał kobietom, niemającym wówczas możliwości edukacji na uczelniach w Królestwie Polskim, sposobność zdobycia jak najwyższych kwalifikacji do pracy pedagogicznej i społecznej. Zapleczem dla Uniwersytetu Latającego były funkcjonujące legalnie czytelnie naukowe dla kobiet. W Galicji działalność edukacyjną realizowały: Towarzystwo Oświaty Ludowej, Towarzystwo Szkoły Ludowej oraz, założony w 1899 r. w Zakopanem, Uniwersytet Ludowy im. Adama Mickiewicza. W zaborze pruskim, w obliczu wzmożonego ucisku germaniza-

[3] *Ochotnicza Legia Kobiet we Lwowie: Aleksandra Zagórska stoi szóstą z prawej; Album z fotografiami Ochotniczej Legii Kobiet we Lwowie, ze zbiorów Archiwum Akt Nowych w Warszawie*

cyjnego, istotne zadania realizowało powołane w maju 1894 r. Towarzystwo Przyjaciół Wzajemnego Pouczania się i Opieki nad Dziećmi „Warta”. Oficjalnym celem Towarzystwa, który pozwolił mu działać legalnie, było samokształcenie dorosłych i opieka nad dziećmi. W rzeczywistości „Warta” prowadziła naukę języka polskiego, literatury i historii ojczyzny oraz geografii Polski. Towarzystwo powołane zostało do życia przez 49 kobiet, w 1913 r. było ich już 363. Do najbardziej aktywnych należały m.in.: Aniela Tułodziecka, Walentyna Dziembowska, Józefa Chrzanowska, Iza Holtzerowa oraz Iza Moszczeńska.

Kobiety były zaangażowane także

w działalność różnych organizacji o charakterze spiskowo-paramilitarnym. Już w powstaniu listopadowym znalazły się ochotniczki, które stawały do walki. Oprócz najsylniejszej z nich Emilii Plater, warto pamiętać także o innych m.in. o Barbarze Czarnowskiej i Walerii Dębickiej. W okresie poprzedzającym powstanie styczniowe kobiety włączyły się w manifestacje religijno-patriotyczne, zarówno w charakterze ich organizatorek, jak i uczestniczek. Od 1861 r. zaczęła zaś funkcjonować tajna organizacja kobieca, tzw. warszawskie stowarzyszenie „piątek”. Główną organizatorką stowarzyszenia, do którego należały kobiety bez względu na stan społeczny,

[4] Ochotnicza Legia Kobiet we Lwowie; z Albumu z fotografiami Ochotniczej Legii Kobiet we Lwowie, ze zbiorów Archiwum Akt Nowych w Warszawie

narodowość (jego członkiniami były także Rosjanki), wiek i wyznanie, była Seweryna Pruszkowa. Celem „piątek” było zbieranie pieniędzy na broń i mundury oraz wspieranie rodzin powstańców. Ponadto w czasie powstania kobiety dostarczały żywność, środki opatrunkowe oraz lecznicze, pracowały, jako kurierki, przewoziły broń i wiadomości do oddziałów, opiekowały się rannymi powstańcami. Zaangażowanie kobiet w powstaniu styczniowym było, więc wieloaspektowe, wybierały one różne sposoby udziału w wydarzeniach powstańczych, były również adiutantkami dowódców wojskowych i stawały do walki z bronią w rękę, czego przykładem są biografie Marii Piotrowiczowej, Walentyny Niemojowskiej

oraz, najbardziej znanej, Anny Henryki Pustowójtówny.

Kolejny okres wzmożonej aktywności kobiet to czas rewolucji. W latach 1905-1907 były licznie reprezentowane w Polskiej Partii Socjalistycznej i angażowały się prawie we wszystkie formy działalności partyjnej, m.in.: gromadziły fundusze, pisały odezwy, pracowały w tajnych drukarniach i były odpowiedzialne za kolportaż podziemnej prasy, uczestniczyły także w manifestacjach i akcjach politycznych. Część z nich (np. Aleksandra Zagórska oraz Aleksandra Szczerbińska, druga żona Józefa Piłsudskiego) decydowała się przystąpić do organizacji bojowych partii socjalistycznych, w tym do Organizacji Bojowej PPS,

[5] *Ochotnicza Legia Kobiet we Lwowie: Aleksandra Zagórska stoi szóstą z lewej; z Albumu z fotografiami Ochotniczej Legii Kobiet we Lwowie, ze zbiorów Archiwum Akt Nowych w Warszawie*

w której odpowiadały m.in. za przewożenie broni, amunicji i materiałów wybuchowych do zakonspirowanych miejsc, gdzie produkowano bomby.

Równie aktywnie kobiety włączyły się w ruch irredentystyczny w przededniu I wojny światowej – wstępowały do oddziałów strzeleckich tworzących się w Krakowie i Lwowie. W 1913 r. w Królestwie powołały (m.in. Iza Moszczeńska) Ligę Kobiet Pogotowia Wojennego, w 1915 r. analogiczna organizacja (z inicjatywy m.in. Zofii Moraczewskiej) powstała dla zaboru austriackiego w Krakowie – Liga Kobiet Galicji i Śląska Cieszyńskiego. W czynie zbrojnym zorga-

nizowanym i kierowanym przez Józefa Piłsudskiego była zauważalna znaczna obecność kobiet: wspierały oddziały strzeleckie, uczestniczyły w formacjach legionowych, prowadziły działalność propagandową (odpowiadały m.in. za kształtowanie opinii niepodległościowej w Królestwie i Galicji) oraz kuriersko-wywiadowczą. Za zwieńczenie kobiet w czynie niepodległościowym można natomiast uznać ich zaangażowanie w walki w Galicji Wschodniej, w ramach pierwszej samodzielnej jednostki wojskowej kobiet na ziemiach polskich, jaką była utworzona na przełomie 1918 i 1919 r, dowodzona przez Aleksandrę Zagórką, Ochotnicza Legia Kobiet we Lwowie.

[6] Ochotnicza Legia Kobiet we Lwowie: Aleksandra Zagórska piąta z prawej; z Albumu z fotografiami Ochotniczej Legii Kobiet we Lwowie, ze zbiorów Archiwum Akt Nowych w Warszawie

Kobiety na szeroką skalę włączyły się w działalność na rzecz odrodzenia państwa polskiego. Z perspektywy obchodzonej w 2018 r. setnej rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości oraz przyznania kobietom praw wyborczych warto o tym zaangażowaniu pamiętać. Tym zagadnieniu poświęcona jest, otwarta 28 listopada 2018 r. w Muzeum Tradycji Niepodległościowych w Łodzi ekspozycja pt. „Kobiece twarze Niepodległości”. Wystawa, podzielona na bloki tematyczne: Emancypantki, Edukatorki, Heroiny, Obywatelki, przedstawia zarówno historię polskiego ruchu emancypacyjnego na ziemiach polskich, jak i wielopłaszczyznowe formy działań

kobiet na rzecz odrodzenia Polski. Ukazane na wystawie biografie przypominają o kobietach, które miały odwagę walczyć o nowy kształt otaczającej ich rzeczywistości, tym samym były pionierkami, które poszerzały dotychczasowe pole aktywności kobiet, często wbrew panującym stereotypom, podejmując działania wcześniej zarezerwowane tylko dla mężczyzn.

Dr Sylwia Wielichowska

Kustosz

***Muzeum Tradycji Niepodległościowych
w Łodzi***

[7] *Ochotnicza Legia Kobiet we Lwowie: Aleksandra Zagórska siedzi pośrodku, w drugim rzędzie; z Albumu z fotografiami Ochotniczej Legii Kobiet we Lwowie, ze zbiorów Archiwum Akt Nowych w Warszawie*

INDYJSKIE OBJAWIENIE

Kuchnia indyjska ma już w Łodzi kilku solidnych reprezentantów. Przede wszystkim to znany Ganesh, Laxmi, o którym na łamach Tylnej też już wspomniałam, czy też restauracja na Chocianowickiej (niestety już nie działająca). W zasadzie wszystkie te lokale trzymają lub trzymały

poziom. Teraz jednak mają bardzo poważną konkurencją w postaci restauracji MASALA GHOR, która otworzyła swoje podwoje przy ul. Piotrkowskiej 120, w bezpośrednim sąsiedztwie tak silnych rywali jak TEL AVIV, czy Drzwi Otwarte.

Na wstępie uczciwie przyznać należy, że lokal nie przyciąga niczym, choć zajmuje okazałą witrynę. Każdy mebel jest z innej „parafii”, na ścianach wiszą plazy, z których lecą kłujące w oczy hity muzyczne prosto z Bollywood, obrazy ciężko nazwać sztuką, to raczej marnej jakości reprodukcje mające nawiązywać do Indii. Widać

gołym okiem, że gust skanalizowano tu gdzieś indziej i na szczęście jest to kuchnia. Ostrzec też należy przed ostrym zapachem unoszącym się w całej przestrzeni, niestety ewidentnie nie zadbano o prawidłową wentylację, czego w restauracjach bardzo nie lubię. Na szczęście i na to jest sposób, bo MASALA GHOR oferuje dowóz, co bywa zbawieniem w razie sobotniej wizyty niezapowiedzianych gości.

Przechodząc jednak do meritum, czyli tego co na talerzu. W tej restauracji nie ma nie-trafionych strzałów, choć menu jest szerokie. Poczynając od fantastycznych chlebów Naan (podawanych do dań), poprzez potrawy z pieca Tandoori, czy też klasyczną Masalę, wszystko jest po prostu wybitne. Pełne aromatów i smaku, które pozwalają zapomnieć o październowym wnętrzu i skajowych kanapach.

To restauracja, w której warto zamówić za każdym razem coś innego. W szczególności polecam domowy ser Tikka Masala (30 zł), biały ser w sosie pomidorowo maślanym (30 zł), Kormę (27 zł, czyli kawałki mięsa gotowane z kruszonymi orzechami nerkowca, migdałami i kremową śmietaną), czy Vindaloo (27 zł- mięso marynowane w oleju musztardowym, imbirze i przyprawach, gotowane z dodatkiem ziemnia-

ków i orientalnych przypraw, doprawione ostrymi papryczkami chili). Na uwagę zasługuje szerokie menu wegetariańskie, którego miłośnicy w żadnym wypadku nie powinni omijać!

Jeśli ktoś zdecyduje się na zamówienie przez telefon, musi wziąć pod uwagę, że właściciel słabo mówi po polsku. Bez obaw, nawet jeśli zamówienie zostanie pomyłone, to taka niespodzianka w tym wypadku z całą pewnością będzie i tak trafiona.

Ewa Siwińska - Beck

zdjęcia: autorka tekstu

U dorosłego człowieka liczba kubków smakowych wynosi około 10000. Dostarczają one informacji o czterech podstawowych rodzajach smaku: słodki, słony, kwaśny, gorzki. W 2001 roku odkryto również receptory wykrywające tak zwany „piąty smak” - umami. Niektóre z nich ulegają zniszczeniu już po 10 dniach, lecz na ich miejscu pojawiają się nowe. Zwiększają swoją wrażliwość u kobiet ciężarnych. Wrażliwość na różne smaki, zwłaszcza gorzki i słodki jest uwarunkowana genetycznie, a więc odmienna u każdego człowieka.

Mając na uwadze powyższą definicję oraz fakt, że opinie zawarte w artykule są subiektywną oceną autorki, warto udać się osobiście do wskazanych restauracji, aby przekonać się o zasadności/ bezzasadności opinii.

W Cebu City, na wyspie o tej samej nazwie wylądowaliśmy późnym popołudniem. Wcześniej zamówiony samochód już na nas czekał, wraz z sympatycznym Filipińczykiem, który w celu załatwienia formalności związanych z najmem miał zabrać nas do biura wypożyczalni. Podróż przez miasto niewiele większe od Łodzi okazała się w godzinach szczytu dramatem. Z niezadowoleniem liczyłem kolejne minuty ulatujące w ogromnym i praktycznie nieruchomym korku. Zanim usiedliśmy za sterami naszego busa, ruszając ku wynajętej willi minęły prawie trzy godziny...

Niestety, o czym mieliśmy przekonać się jeszcze wiele razy, podróżowanie po najgorszych drogach Filipin jest koszmarem. Planując podróż, jeszcze w Polsce

ze zdziwieniem zauważyliśmy, że mapa Google ocenia krótką, niewiele ponad 80-kilometrową trasę na 3 godziny. Okazało się, że zajęła na ona prawie 3,5 godziny... i prawie zderzyliśmy się z ciężarówką, która postanowiła skręcić w lewo w trakcie kiedy ją wyprzedzaliśmy.

Na szczęście ruch jest prawostronny ... przynajmniej teoretycznie...

Ostatecznie do wynajętego domu dotarliśmy około 23, po bardzo męczącej, praktycznie całodniowej podróży.

Ku naszemu zaskoczeniu czekała na nas otwarta brama, rozświetlony wjazd, pokojówki, menadżer, ochroniarz .... i zimne piwo w ogromnej lodówce J Wszyscy, łącznie z piwem bardzo serdeczni.

Willa, o wdzięcznej nazwie Villa Presito sprawiła, że szczęki opadły nam na ziemię

i długo nie mogliśmy ich zebrać. Wspaniała nieruchomość ulokowana jest praktycznie na plaży, ma kilkaset metrów kwadratowych powierzchni i w Europie prawdopodobnie jej najem kosztowałby kilkadziesiąt tysięcy złotych za dobę... W Azji 1200 zł ze śniadaniem /obecnie 1400 zł/... za 9 osób, choć za 12 /bo na tyle wystarczy miejsca/ cena byłaby taka sama... Krótko mówiąc za około 100 zł od osoby dostajemy nocleg o kategorii 6* wraz z pełną obsługą

gą i śniadaniem, które – jak poinformował mnie menadżer – przygotowywane jest od godziny 7 do... 20.

Wygodne w Azji jest to, że w cenie najmu nieruchomości mamy najczęściej pełną obsługę, w tym niejednokrotnie, obok pokojówek i ochrony dostępny jest kucharz a czasem nawet kierowca. Przy tym pełen koszt najdroższych i najpiękniejszych obiektów nie przekracza 100-150 zł za dobę od osoby ze śniadaniem. W tej cenie możemy znaleźć willę o powierzchni 400-700 mkw, z plażą, ogromnym basenem i sypialniami o wielkości sporego mieszkania każda.

Rano, po odespaniu trudów drogi przywitał nas rajski widok okolicy oraz pełne amerykańskie śniadanie, w trakcie którego zaserwowano nam nawet tradycyjne placki z syropem klonowym.

Kolejną niespodzianką okazała się nasza /choć formalnie państwowa/ rafa koralowa znajdująca się tuż przy prywatnej plaży J

Cały dzień poświęciliśmy na odpoczynek, zachwywanie się zapierającą dech w piersiach lokalizacją, zakupy, nurkowanie i wymianę pieniędzy.

Jeżdżąc po okolicy dwukrotnie byliśmy o włos od wypadku z szaleńcami na sku-

terach. Sprawdziło się ostrzeżenie otrzymane w wypożyczalni - *Be careful! There's a lot of traffic violators.* J

Pierwszego dnia mieliśmy dwa zasadnicze spostrzeżenia – po pierwsze Filipiny są nieprawdopodobnie piękne, po drugie wyjątkowo tanie. Dobry obiad w drogim, turystycznym miejscu kosztował 12-15 zł a duża (0,7) butelka rumu około 6-7 zł. Oczywiście w modnych barach, na znanych plażach drinki potrafią kosztować nawet połowę łódzkiej ceny ale i tak cały czas miło gładzi nas to po kieszeni i portfelu.

Podstawowym powodem, dla którego zdecydowaliśmy się

przylecieć na Cebu a nie na sąsiedni i ładniejszy Bohol była perspektywa pływania z rekinami wielorybimi.

Trzeciego dnia zdecydowaliśmy się zatem na ponad dwugodzinną, 80-kilometrową podróż do Oslob Whale Shark Watching Centre. Ponieważ stanowczo protestowałem przeciwko zbyt wczesnemu wyjazdowi rozpoczęliśmy naszą podróż przed 10. Okazało się, że na szczęście bo ostatecznie nurkowanie z rekinami zaczynało się

w południe...

Chociaż atrakcja często krytykowana jest przez ekologów wrażenia są nieprawdopodobne. Te największe ryby na świecie, o długości osiągającej prawie 20 metrów (!) przepływały zaledwie kilkadziesiąt centymetrów od nas. Najpierw pojawił się jeden, później kolejne dwa a finalnie pięć ogromnych rekinów żerowało tuż obok nas. Wrażenie z tego spotkania warte było przylotu na Filipiny i pewnie do końca życia będziemy je wspominać.

Dalsza część dnia upłynęła nam na pobycie na pobliskiej rajskiej plaży i wycieczce do godnych polecenia wodospadów Kawasan.

Pozostałą część pobytu na Cebu spędziliśmy nam na słodkim lenistwie, nurkowaniu na „naszej” rafie, wieczornych imprezach i ciągłym zachwycie nad otaczającym nas pięknem.

Po pięciu dniach, z trudem rozstając się z domem musieliśmy ruszyć dalej, by zobaczyć podobno najpiękniejszą z filipińskich wysp – Palawan. Na Palawanie, kolejnym wynajętym samochodem sprawnie ruszyliśmy z Puerto Princesa do legendarnego El Nido.

Chociaż droga miała prawie 230 km jej pokonanie było znacząco sprawniejsze niż na Cebu i już po 4 godzinach meldowaliśmy się w hotelu. Niestety słabo orientując się w lokalnych realiach wybraliśmy obiekt w centrum miasta zamiast któregoś z rajskich ośrodków na plaży /np. doskonale położony *Orange Pearl Beach Resort*/. Będąc w El Nido koniecznie należy /oczywiście targując się/ wykupić przynajmniej jedną wycieczkę w stylu *island hopping*.

Skacząc z wyspy na wyspę mamy okazję zobaczyć miejsca, których piękno zatyka dech w piersiach. Kompozycje palm, drzew, skał i białego piasku, w połączeniu w przepiękną podwodną „infrastrukturę” tworzą złudzenie raju i prowokują głębokie, niezakłócone poczucie szczęścia.

Filipiny to głównie przepiękne widoki, przyroda i niezwy-

kle krajobrazy dla których przybywają tu liczni turyści.

Oczywiście ciekawe jest również samo społeczeństwo i panujące w nim kontrasty – po raz pierwszy widziałem aż takie, zupełnie niespotykane w Europie ubóstwo. Z jednej strony widok ludzi śpiących w swoich tuk-tukach albo kartonowo-drewniano-blaszanych chatkach, niewiele większych od psiej budy może przygnębiać, z drugiej

ludzie ci wydają się w zaskakujący i szczerzy sposób szczęśliwi.

Powrót do Manili znowu zderzył nas ze smrodliwą, duszną, przeludnioną rzeczywistością stolicy. Pomimo mocnego postanowienia nie zdołałem zjeść baluta, azjatyckiego przysmaku, na który składa się ugotowany w jaju kaczki zarodek, spożywany w całości wraz z kośćmi i dziobem... W powrotnej drodze, w trakcie całodziennego międzylądowania w Pekinie zjadłem za to – niechcący – szaszłyk ze szczura. Baluta to nie rekompensuje ale jest pretekstem do całkiem zabawnej opowieści na imprezach J

Podsumowując, Filipiny są jed-

nym z najbardziej godnych odwiedzenia miejsc na świecie. Oferują wspaniałą, przepiękną przyrodę, niezwykłe widoki, niskie ceny i nie są tak komercyjne jak np. Tajlandia.

Znalazłem tam swoje miejsce na ziemi i na Palawanie chciałbym spędzić emeryturę. Zdecydował się na to pewien poznany przeze mnie Anglik, prowadzący przy okazji całkowicie rekreacyjnie sklep z whisky. Przy tym budowa bungalowu na plaży, wraz z użytkowaniem wieczystym działki na 20 lat kosztuje podobno ok. 12.000 zł a rozsądne cenowo bilety zdarzają się dosyć często – wystarczy śledzić najpopularniejsze strony podróżnicze.

Kończąc ten artykuł przygotowuję się do kolejnej podróży – tym razem obejmującej Singapur, Borneo i Bali. Mam nadzieję, że wrażeniami z niej będę miał okazję podzielić się z Państwem.

Tymczasem życzę spokojnych, zdrowych i dostatnich Świąt Bożego Narodzenia,

Łukasz Bonisławski

